

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalouden koulutusohjelma

Juridiikka

2016

Tuuli-Maaria Hynninen

SYYTENEUVOTTELU- PROSESSI

– Kokemuksia alkutaipaleelta

Tuuli-Maaria Hynninen

SYYTENEUVOTTELUPROSESSI

- Kokemuksia alkutaipaleelta

Tämän työn tavoitteena on koota yhteen informaatiota syyteneuvotteluprosessin kulusta ja esitellä saatuja kokemuksia. Syyteneuvottelumenettely otettiin käyttöön Suomessa tammikuussa vuonna 2015. Menettelyn vaikutuksia tutkitaan taloudellisesta näkökulmasta ja kokonaisvaltaisen onnistumisen kannalta – millaisissa asioissa on onnistuttu, onko odotettuja kustannussäästöjä todella syntynyt ja mitä pitäisi kehittää. Työssä esitellään menettelyn lainsäädäntöä sekä elinkaarta.

Lähteinä työssä käytetään syyteneuvotteluun kohdistuvaa keskeistä lainsäädäntöä, lainvalmisteluissa annettuja lausuntoja ja oikeustapauksia. Syyteneuvottelusta säädetään esimerkiksi esitutkintalaissa, laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa ja rikoslaisissa. Työssä on haastateltu kah-
ta syyttäjää, joista toinen on ollut mukana lainvalmisteluissa ja toinen on hyödyntänyt menette-
lyä tehokkaasti. Työssä lähteenä esitetään Ritva Sahavirralla saatua tilastotietoa syyteneuvotte-
lujen onnistumisesta koko maan tasolla. Tilastoja syyteneuvotteluista on kerätty myös Länsi-
Suomen syyttäjänviraston osalta. Lisäksi työssä esitellään syyteneuvotteluprosessin kulkua
oikeustapauksen avulla.

Syyteneuvottelulla pyritään nopeuttamaan toisinaan hidasta rikosprosessia, kohdentamaan
viranomaisresursseja tehokkaammin sekä säästämään aikaa ja rahaa. Syyteneuvottelua
käytettäessä epäilty voi saada rikostensa tunnustamista vastaan lyhyemmän tuomion.
Syyteneuvottelua käytetään esimerkiksi laajojen talousrikosten selvittämiseen, joiden käsittely
on usein kallista ja hidasta. Menettelyä ei kuitenkaan käytetä henkeen tai terveyteen
kohdistuvissa rikoksissa tai seksuaalirikoksissa, jotka kohdistuvat lapsiin tai loukkaavat
seksuaalista itsemääräämisoikeutta.

Syyteneuvottelut ovat käynnistyneet hitaasti, mikä on ollut odotettua. Menettelyn voidaan kui-
tenkin olettaa yleistyvän vähitellen, kun tietoisuus saaduista kokemuksista lisääntyy esimerkiksi
syyttäjien, poliisin ja asianajajien keskuudessa. Toteutuneet syyteneuvottelut ovat onnistuneet
hyvin, ja säästöjä on saatu erityisesti tuomioistuinvaiheessa. Syyteneuvottelumenettelyn voi-
daan sanoa olevan tärkeä ja jopa välttämätön lisä suomalaisen oikeusjärjestelmään vaikeasti
selvitettävien talousrikosten ratkaisemiseksi.

ASIASANAT:

Syyte, neuvottelu, rikosprosessi, tunnustus, esitutkinta

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Business | Jurisprudence

2016 | 50

Pirjo Varanka

Tuuli-Maaria Hynninen

PLEA BARGAINING PROCEDURE

- Initial Experiences

The aim of this bachelor's thesis is to gather comprehensive information about the plea bargaining process and represent the initial experiences. Plea bargaining was introduced in Finland in the beginning of 2015. The actual effects of the procedure are studied from an overall success and economic point of view - whether the expected savings were real, what has been successful and what should be developed. The thesis presents an in-depth coverage of the legislative procedure, as well as its life cycle.

The theory section has been gathered from essential laws and regulations. Two prosecutors have been interviewed for this thesis. One of these prosecutors has been involved in the preparation of the law, and the second has taken advantage of the procedure effectively. Statistical information on the nature of the negotiations have been gathered nationwide and from the Prosecutor's Office of Western Finland. In addition, a real court case and the related plea bargaining negotiations are demonstrated step-by-step.

The aim of the procedure is to speed up the sometimes slow criminal procedure, to allocate government resources more efficiently and to save expenses. In the plea bargaining process the accused will get a shorter sentence in exchange for pleading guilty. Plea bargaining is often used in large-scale financial crime cases, which often are expensive and slow. However, this procedure is not used in relation to health, life or sex crimes.

Plea bargaining has started slowly, which has been expected. It is assumed to spread gradually, as the awareness of it increases and the police, prosecutor and lawyers are encouraged to use the system. So far the plea bargaining negotiations have been successful and the cost savings have been gathered especially from the court phase. The system can be said to be an important and even necessary complement for advancing the long-lasting Finnish criminal process.

KEYWORDS:

Plea, bargaining, crime, procedure, confession

SISÄLTÖ

KÄYTETYT LYHENTEET	6
1 JOHDANTO	7
2 SYYTENEUVOTTELUMENETTELY	9
2.1 Syyteneuvottelumenettelyn prosessiekonomiset tavoitteet	9
2.2 Rikosprosessin kulku syyteneuvottelumenettelyssä	11
2.3 Kansainvälinen näkökulma syyteneuvotteluun	18
3 MENETTELYN ONNISTUMINEN – SPEKULAATIOSTA KÄYTÄNTÖÖN	21
3.1 Tilastotietoa syyteneuvotteluista valtakunnallisella tasolla	21
3.2 Tilastotietoa Länsi-Suomen syyttäjänviraston tasolla	24
3.3 Asiantuntijoiden näkemys	30
3.4 Onnistumiset oikeustapausten näkökulmasta	34
3.5 Syyteneuvottelun ongelmat	35
4 SYYTENEUVOTTELUPROSESSI KÄYTÄNNÖSSÄ	38
4.1 Syyteneuvottelu 3.5.2016	38
4.2 Tunnustamisoikeudenkäynti 10.5.2016	40
5 POHDINNAT	43
LÄHTEET	46

LIITTEET

Liite 1. Haastattelupohja.	49
Liite 2. VKSV:n ilmoituslomake, syyteneuvottelujärjestelmän kustannussäästöjen seuranta.	50

KUVAT

Kuva 1. Yksinkertaistettu kaavio rikosprosessin vaiheista syyteneuvottelussa (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015b).	11
Kuva 2. Lievennetyn ja tavallisen rangaistusasteikon erot (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015b, 7).	13
Kuva 3. Tavallisen oikeudenkäynnin ja tunnustamisoikeudenkäynnin eroja (ROL 5b:5.1 §; Oikeus.fi 2016).	17
Kuva 4. Ilmoituslomake. Syyteneuvottelujärjestelmän kustannussäästöjen seuranta (liite 2).	23

TAULUKOT

Taulukko 1. Syyteneuvotteluiden yleisimpiä rikosnimikkeitä (Sahavirta & Nikkola 2016).	21
Taulukko 2. Syyttäjien arvio säästetystä ajasta.	27
Taulukko 3. Rikosnimikkeet syyteneuvotteluissa Länsi-Suomessa.	28

KUVIOT

Kuvio 1. Rikosprosessin vaihe, jossa syyteneuvottelumenettely otettiin käyttöön.	25
Kuvio 2. Syyteneuvottelun aloitteen tekijä.	26

KÄYTETYT LYHENTEET

Lyhenne	Lyhenteen selitys
EIS	Euroopan ihmisoikeussopimus 4.11.1950
EIT	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
ETL	Esitutkintalaki 22.7.2011/805
HE	Hallituksen esitys 30.5.2013/58
HO	Hovioikeus
KO	Käräjäoikeus
KKO	Korkein oikeus
OM	Oikeusministeriö
PeVL	Perustuslakivaliokunta
RL	Rikoslaki 19.12.1889/39
ROL	Laki oikeudenkäynnistä rikoslaissa 11.7.1997/689
VKSV	Valtakunnansyyttäjänvirasto

1 JOHDANTO

Syyteneuvottelumenettely on lähtöisin Yhdysvalloista, jonka oikeuskäytäntöön kuuluu ns. plea bargain –järjestelmä. Sen perusideana on, että rikoksentekijä tunnustaa yhden tai useamman tekemänsä rikoksen, ja sitä vastaan syyttäjä sitoutuu nostamaan syytteen lievennetyn rangaistusasteikon mukaan. Syyteneuvottelua käytetään rikoksiin, joissa maksimirangaistus on kuusi vuotta. Menettelyn tarkoituksena on säästää aikaa sekä resursseja, joita kalliit ja hitaat oikeudenkäynnit tai täysimittaiset esitutkinnat vievät. Sopimuksesta neuvottelevat syyttäjä ja rikoksesta epäilty, ja lopuksi tuomioistuin mahdollisesti hyväksyy sen sekä antaa tuomion (HE 58/2013, luku 1).

Syyteneuvotteluiden ensisijainen tarkoitus on saada kustannussäästöjä. Syyteneuvottelumenettelyllä pyritään säästämään resursseja esitutkinnassa vähentämällä tutkinta-toimenpiteitä, sekä tuomioistuinvaiheessa esimerkiksi todistelun pois jättämisellä. Etenkin laajat ja vaikeasti selvitettävät talousrikokset vievät paljon resursseja, sillä niiden selvittäminen voi kestää useita vuosia. Menettelyllä pyritään helpottamaan tällaisten tapausten selvittämistä. Onnistuessaan syyteneuvottelu säästää niin valtion kuin rikoksesta epäillynkin aikaa ja rahaa. Syyttäjän on kuitenkin harkittava ennen syyteneuvottelun käyttöönottoa, tuoko se todella kustannussäästöjä.

Työn tavoitteena on esittää konkreettista tietoa syyteneuvottelujärjestelmän menestymisestä osana suomalaista rikoslainsäädäntöä saatujen kokemusten avulla. Jotta Suomen oikeusjärjestelmä hyötyisi mahdollisimman paljon menettelyn käyttöönotosta, on tärkeää tutkia sen vaikutuksia, onnistumista sekä asioita, joita voisi kehittää. Toimin keväällä 2016 syyttäjänsihteerinä Länsi-Suomen syyttäjänvirastossa, jossa olen päässyt seuraamaan rikosprosessin kulkua esitutkintavaiheesta aina korkeimman oikeuden tuomioon asti. Erityisesti syyteneuvottelussa on kiinnostavaa sen tuomat muutokset ja miten sen käyttöönotto on onnistunut.

Tässä opinnäytetyössä käytetään lähteinä syyteneuvotteluun kohdistuvaa keskeistä lainsäädäntöä, oikeusministeriön julkaisuja, hallituksen esitystä, asiantuntijoiden näkemyksiä, oikeustapauksia sekä omakohtaista kokemusta. Tärkeimmät syyteneuvottelua koskevat lait ovat esitutkintalaki ja laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa. Työssä on haastateltu kahta asiantuntijaa, kihlakunnansyyttäjä Heikki Mäkelää ja johtavaa kihlakunnansyyttäjä Harri Lindbergiä. Mäkelä on soveltanut menettelyä yli 30 tapauksessa

ja Lindberg on ollut mukana lainvalmisteluissa. Lisäksi valtiosyyttäjä Ritva Sahavirralta on saatu ajankohtaista tilastotietoa syyteneuvotteluista.

Valtakunnansyyttäjänvirasto (VKSV) on kerännyt tilastotietoa syyteneuvotteluiden yksityiskohdista syyttäjiltä kerättävien ilmoituslomakkeiden avulla. Ritva Sahavirta on koonnut tilastoista selvinnyttä tietoa prosessin onnistumisesta. Opinnäytetyössä esitään koko Suomen syyttäjänvirastojen kattavia tilastotietoja. VKSV ei ole kuitenkaan vielä antanut virallista lausuntoa oikeusministeriölle syyteneuvotteluiden onnistumisesta. Ritva Sahavirralla saatujen tietojen lisäksi olen koonnut tilastotietoa syyteneuvotteluiden onnistumisesta Länsi-Suomen syyttäjänvirastossa. Sain käyttööni kyseisen viraston ilmoituslomakkeet, joilla seurataan syyteneuvottelujen tuloksia. Niiden avulla saadaan tietoa syyteneuvotteluprosessin eri vaiheista ja esimerkiksi ajan ja kustannusten säästöstä.

Työni syyttäjänvirastossa antoi minulle mahdollisuuden osallistua syyteneuvotteluprosessiin. Pääsin seuraamaan syyttäjän ja epäillyn välistä syyteneuvottelua ja sitä seuraavaa tunnustamisoikeudenkäyntiä. Työssä olen esittänyt edellä mainitun syyteneuvotteluprosessin kulkua omien havaintojeni perusteella. Syyteneuvottelun seuraaminen herätti monia ajatuksia esimerkiksi syyteneuvottelujärjestelmän onnistumisesta sekä siihen mahdollisesti liittyvistä ongelmista.

Työn tarkoituksena on selvittää, minkälaisia kokemuksia on saatu tähän mennessä toteutuneiden syyteneuvottelujen perusteella sekä esitellä syyteneuvotteluprosessia kattavasti. Tämän lisäksi pyrkimyksenä on tuoda tietoa syyteneuvotteluista esimerkiksi syyttäjille, asianajajille ja poliisille, jotta sen mahdollisuuksia hyödynnettäisiin enemmän.

2 SYYTENEUVOTTELUMENETTELY

Syyteneuvottelusta säädetään laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/689, oikeudenkäymiskaassa 1.1.1734/4, esitutkintalaissa 22.7.2011/805 sekä rikoslaissa 19.12.1889/39. Syyteneuvottelumenettelyn lakiuudistukset kytkeytyvät useihin eri lakeihin, koska se vaikuttaa koko rikosprosessiin. Syyteneuvottelu otettiin käyttöön Suomessa 1.1.2015.

2.1 Syyteneuvottelumenettelyn prosessiekonomiset tavoitteet

Prosessiekonomialla tarkoitetaan oikeudenkäyntimenettelyn taloudellisuutta. Oikeudenkäyntimenettelyn tulisi tapahtua mahdollisimman joutuisasti ja kustannustehokkaasti. Oikeudenkäyntimenettely ei saisi pitkittyä kohtuuttomasti niin oikeusturvan kuin taloudellisuudenkin kannalta (Minilex 2016a).

Syyteneuvottelumenettelyllä on kaksi ensisijaista tavoitetta; nopeuttaa rikosprosessia sekä kohdentaa resursseja paremmin. Monet laajat rikosprosessit vievät paljon aikaa sekä mahdollisesti useita oikeudenkäyntejä. Syyteneuvottelu mahdollistaa esimerkiksi sen, että tutkinta-aika ja tutkintaan liittyvät toimenpiteet lyhenevät, kun syytetty on jo tunnustanut. Tunnustaminen lyhentää myös pääkäsittelyä, sillä näytön tarve on pienempi tai sitä ei tarvita ollenkaan (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015b, 1). Syyteneuvotteluun ei kuitenkaan tulisi ryhtyä, jos se on vastoin painavaa yhteiskunnallista tai yksittäisen henkilön etua (HE 58/2013, 3.1).

Oikeusministeriön mukaan syyttäjänlaitoksen ongelmiin on jo vuosikymmenen ajan kuulunut rikosasioiden pitkä syyteharkinta-aika. Syyttäjänvirastoilla on tulossopimuksia, joiden tavoitteena on priorisoida rikosasioita, jotka ovat pitkään olleet esitutkinnassa. Myös valtakunnansyyttäjä on antanut syyttäjille ohjeen syyteharkinta-asioiden priorisoinnista (Oikeusministeriö 2009, 17). Laadulliset tulostavoitteet liittyvät priorisoinnin lisäksi hyvään esitutkintayhteistyöhön laajoissa ja vaativissa rikosasioissa sekä syyteneuvottelumenettelyn käyttöönottoon. Vuoden 2015 puolessa välissä tavoitteet eivät olleet vielä toteutuneet syyteharkinta-ajan suhteen. Yli vuoden sekä 6-12 kuukautta syyteharkinnassa olleiden asioiden määrä oli noussut 20 prosentilla. Valtakunnansyyttäjänviraston mukaan se on huolestuttava suunta (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015a).

Syyteneuvottelumenettelyä käytetään siis yhtenä keinona tehostamaan toisinaan hidasta rikosprosessia (Sahavirta 2016a).

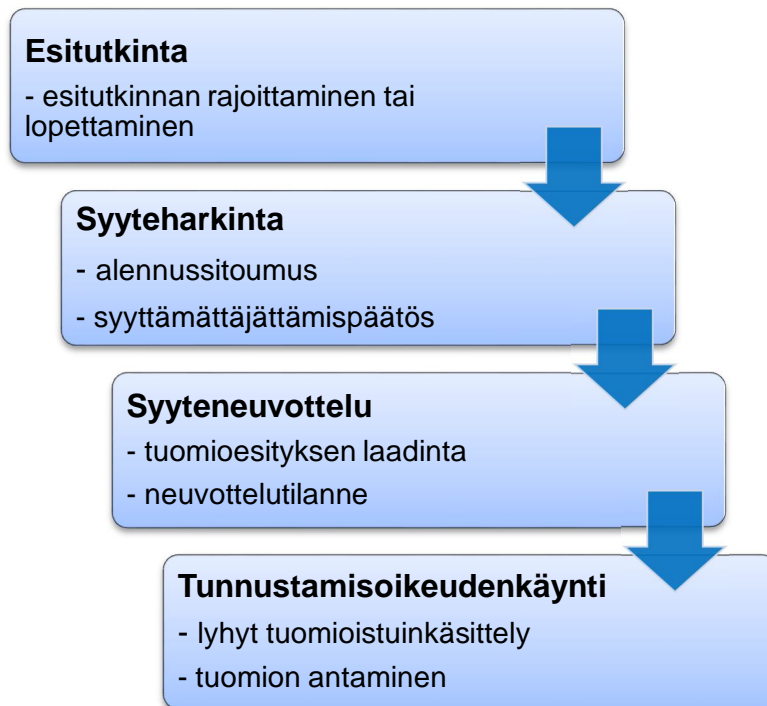
Hallituksen esityksen mukaan syyteneuvottelu-uudistuksesta seuraa merkittäviä säästöjä (HE 58/2013, 3.4). Esitutkintalaissa määrätään esitutinnan rajoittamisesta, eli syyttäjä voisi tutkinnanjohtajan esityksen perusteella päättää, ettei esitutkintaa toimiteta tai että se lopetetaan (ETL 3:10 §). Sisäasiainministeriön karkean arvion mukaan edellä mainittu menettely voisi säästää poliisin työssä vuosittain noin 30 henkilötyövuotta, joka vastaa noin 1,6 miljoonaa euroa vuoden 2012 tasolla. Syyttäjänlaitoksen ja tuomioistuimen säästöt voisivat ulottua 1-2 miljoonaan euroon (HE 58/2013, luku 4).

Suurimmat säästöt syyteneuvottelumenettelyn käytöstä saadaan, kun sitä sovelletaan vaikeasti selvitettäviin ja laajoihin rikosasioihin erityisesti silloin, kun tekoja on useita. Usein tällaisissa tilanteissa on ns. päärikoksia sekä niihin liittyviä pienempiä rikoksia. Esitutkintalain mukaan syyttäjä voi poliisin tutkinnanjohtajan päätöksellä määrätä, ettei esitutkintaa suoriteta esimerkiksi osasta rikoksista, jos henkilön epäillään syyllistyneen useisiin rikoksiin tai hän tunnustamalla edistää rikosten selvittämistä (Oikeusministeriö 2014??). Lisäksi säästöjen saamiseksi on tärkeää, että menettely otetaan käyttöön jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa esitutinnan aikana. Näin esitutkinnasta vapautuisi resursseja muihin tehtäviin, tutkinta-aikaa saataisiin lyhyemmäksi, menettely keventyisi ja nopeutuisi myös syyteharkinta- ja oikeudenkäyntivaiheessa (HE 58/2013, 3.1). Menettelyyn ryhdyttäessä on arvioitava sen kykyä säästää viranomaisresursseja sekä nopeuttaa rikosasian käsittelyä (Oikeusministeriö 2014).

Rikosprosessin tehostamisen lisäksi syyteneuvottelun tavoitteena on viranomaisresurssien säästäminen. Menetelmän käytön ansiosta todistavina olevien henkilöiden määrä mahdollisesti vähenisi ja poliisitutkintaan tarvittaisiin vähemmän resursseja. Syyttäjien työ esitutkintavaiheessa ei erityisemmin vähenny, sillä syyttäjä on tiiviissä yhteistyössä poliisin kanssa rajoittamispäätösten vuoksi. Kuitenkin syyteharkintaan tulisi vähemmän tapauksia ja tuomioesityksessä sekä tunnustamisoikeudenkäynnissä käsiteltävien asioiden määrä vähenisi ja keventyisi. Oikeudenkäyntivaiheessa pääkäsitelyn aika lyhenee huomattavasti ensinnäkin näytön sekä todistelun rajaamisen vuoksi. Lisäksi oikeudenkäynti järjestetään nopeasti syyteneuvottelun jälkeen. Nämä seikat vapauttaisivat tuomioistuimelle sekä syyttäjälle aikaa muihin tehtäviin sekä säästäisi myös syytetyn oikeudenkäyntikuluja (HE 58/2013, luku 4).

2.2 Rikosprosessin kulku syyteneuvottelumenettelyssä

Rikosprosessi alkaa rikosilmoituksesta ja päättyy tuomioistuimen tuomioon. Rikosprosessin esitutkintavaiheessa mahdollista rikosentekijää kutsutaan epäillyksi. Vasta kun syyttäjä on tehnyt ratkaisunsa rikosasialle ja nostanut asiasta syytteen, epäillyn asema muuttuu vastaajaksi.

Kuva 1. Yksinkertaistettu kaavio rikosprosessin vaiheista syyteneuvottelussa (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015b).

Syyteneuvotteluprosessi voidaan kuvan 1 mukaisesti jakaa eri vaiheisiin. Rikosprosessi alkaa esitutkinnasta, jossa poliisi selvittää rikosta. Tutkinnanjohtaja voi ottaa syyttäjään yhteyttä, jos mahdollisuus syyteneuvottelun käyttämiseen ilmenee. Syyttäjällä on erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja rikosasian ratkaisemiseksi syyteneuvottelussa: esitutkinnan rajoittaminen tai lopettaminen, syyttämättäjättämispäätös tai sitoumus vaatia epäillylle rangaistusta alennetulta rangaistusasteikolta. Syyteharkinnan jälkeen syyttäjä ja epäilty neuvottelevat tuomioesityksen sisällöstä. Jos yhteiseen lopputulokseen päästään, asia menee käräjäoikeuteen lyhennettyyn tunnustamisoikeudenkäyntiin, jossa annetaan tuomio ja rangaistus laitetaan täytäntöönpantavaksi.

Tunnustamismenettely esitutkinnassa

Esitutinnan aikana tutkinnanjohtaja sekä syyttäjät ovat vastuussa syyteneuvottelumenettelyn käytön aloittamisesta, jos menettelylle löytyy perusteita. Menettely edellyttää tutkinnanjohtajan esitystä. Syyteneuvottelun aloittamista varten on pohdittava sen tarpeellisuutta. Usein syyteneuvottelumenettely otetaan käyttöön prosessiekonomisista syistä. Jos kuitenkin epäilty on jo tunnustanut esitutinnan aikana tai esitutkinnassa on jo ehditty kerätä laajaa tutkimusnäyttöä, syyteneuvottelu ei välttämättä ole tarpeen. Yleensä tällaiset tapaukset liittyvät yksinkertaisiin sekä vähäisiin tapauksiin. Ennen menettelyn aloittamista on tarkasteltava, onko asiasta luotettavaa näyttöä ja edistääkö tunnustus prosessia. Näyttö epäillyn syyllisyydestä on oltava varmaa, sillä syyttäjän tulee olla vakuuttunut syytteen nostamisesta (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2014b, 1).

Yksinkertaisista rikoksista, joista ei välttämättä ole tarpeen ryhtyä syyteneuvotteluun, ovat tavanomaiset omaisuusrikokset, rekisterimerkintärikokset, kirjanpitorikokset, verorikokset ja velallisen rikokset. Menettelyyn ryhdytään yleensä asian ollessa törkeä verorikos, törkeä velallisen rikos, törkeä kirjanpitorikos, törkeä arvopaperimarkkinarikos, sekä törkeä varkaus, petos ja kavallus (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2014b, 1-2). Edellä mainituista laajoista ja vaikeasti selvitettävistä rikoksista saadaan todennäköisesti suurin prosessiekonominen hyöty, kun käytetään syyteneuvottelua. Usein tällaisiin rikoksiin liittyy ns. pääteko ja sen lisäksi useita lievempiä rikoksia. Avainsana syyteneuvottelumenettelyn käytössä on törkeä talousrikos (HE 58/2013, 3.1).

Epäillyn ja hänen avustajansa tulee saada tietää, mikä rikos tunnustetaan ja millaista näyttöä syyllisyydestä on jo saatu. Vaikka epäillyllä on oikeus saada tietää edellä mainitut seikat, näytön paljastaminen saattaa tietyissä tilanteissa vaarantaa rikosprosessin selvittämisen, etenkin jos asiaan liittyy useita epäiltyjä tai rikoksia. Tutkinnanjohtajan arvion perusteella päätetään, voidaanko näyttöä paljastaa. Mikäli se ei ole mahdollista, tunnustamismenettelyä ei tule käyttää (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2014b, 2).

Aloite tunnustamismenettelyyn tulee useimmiten tutkinnanjohtajalta, syyttäjältä tai epäillyn asianajajalta. Tunnustus annetaan kuulustelussa, jonka suorittaa esitutkintaviranomainen. Epäillylle tulee kertoa menettelyn sisällöstä ja tämän oikeuksista sekä varmistettava että epäilty ei tunnusta esimerkiksi psyykkisen paineen alaisena. Epäillyn tulee olla myös täysin tietoinen, mitkä rikokset hän tunnustaa (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2014b, 2).

Esitutinnan rajoittaminen ja sitoumus syyteneuvottelumenettelyssä

Syyttäjällä on mahdollisuus tutkinnanjohtajan ehdotuksesta päättää, ettei esitutkintaa suoriteta tai että se lopetetaan, jos hän esimerkiksi myöhemmin jättäisi syytteen nostamatta tai tutkinnasta seuraavat kustannukset olisivat epäsuhteessa tekoon eikä yleinen tai yksityinen etu vaadi syytteen nostamista (ETL 3:10 §). Syyteneuvottelujärjestelmässä on mahdollista käyttää esitutinnan rajoittamista tunnustuksen perusteella. Jos esitutkinnassa on useita rikoksia saman henkilön tekemänä, syyttäjä voi päättää, ettei esitutkintaa suoriteta kaikkien rikosten kohdalla, jos epäilty tunnustamalla edistää yhden tai useamman rikoksen selvittämistä. Esimerkiksi suuret kustannukset ja pitkä tutkinta-aika suhteessa rikokseen ovat syitä esitutinnan rajoittamiselle (ETL 3:10a §).

Jos esitutkintaa rajoitetaan epäillyn tunnustamisen perusteella, tai epäilty on muutoin edistänyt yhden tai useamman rikoksensa selvittämistä, syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä sitoutua vaatimaan rangaistusta epäillylle alennetun rangaistusasteikon mukaan (ETL 3:10a §). Alennussitoumuksesta seuraa syyttäjän ja epäillyn välinen syyteneuvottelu, jonka perusteella laaditaan tuomioesitys (HE 58/2013, luku 3).

<p style="text-align: center;">Törkeän petoksen rangaistusasteikko</p> <p style="text-align: center;">4 kuukautta - 4 vuotta</p>	<p style="text-align: center;">Törkeä petos lievennetyn rangaistusasteikon mukaan</p> <p style="text-align: center;">14 päivää - 2 vuotta ja 8 kuukautta</p>
--	--

Kuva 2. Lievennetyn ja tavallisen rangaistusasteikon erot (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2014b, 7).

Sitoumuksen tulee vastata epäillyn tunnustusta. Lievennetyn rangaistusasteikon mukaan epäillylle voidaan tuomita korkeintaan kaksi kolmannesta rangaistuksen enimmäismäärästä. Kuva 2 havainnollistaa rangaistuksen alenemista. Epäilylle tulee tehdä selväksi, minkälainen rangaistus tavanomaisen sekä alennetun rangaistusasteikon käytöstä seuraa. Usein epäiltyä kiinnostaa, saako hän ehdollista vai ehdotonta vankeutta. Tälle tulee kuitenkin kertoa, että syyttäjän alennussitoumus ei sido tuomioistuinta (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2014b, 7).

Syyteharkinta

Syyttäjän tehtävänä on huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteutumisesta. Esitutkinan jälkeen rikosasia toimitetaan syyttäjälle syyteharkintaan. Esitutkimateriaalin perusteella syyttäjä arvioi, tuleeko asiasta nostaa syyte. Syyte nostetaan, kun asiasta on todennäköisiä syitä rikoksesta epäilyn syyllisyyden tueksi (Minilex 2016b). Syyttäjä voi tehdä asiasta myös harkinnanvaraisen syyttämättäjättämispäätöksen, jolloin hän jättää syyttämättä epäiltyä yhdestä tai useammasta rikoksesta. Päätös voidaan tehdä esimerkiksi jos rikos ei ole säädetty rangaistavaksi, se on vanhentunut tai riittävää näyttöä ei ole. Päätös tulee perustella epäilylle (HE 58/2013, luku 3). Jos syyttäjä päättää nostaa syytteen, hän tekee ja toimittaa haastehakemuksen käräjäoikeudelle, josta ilmenee syytetyn teko ja millaista rangaistusta siitä vaaditaan (Minilex 2016b).

Syyteharkinnassa syyttäjällä on syyteneuvottelun kannalta kolme erilaista tapaa edistää rikosasian käsittelyä:

- 1) tunnustettu teko käsitellään tavallisessa istunnossa, mutta osasta rikoksista tehdään syyttämättäjättämispäätös (ROL 1:8.2 §)
- 2) syyteneuvottelun perusteella laaditaan tuomioesitys, joka käsitellään tavannaista lyhyemmässä tunnustamisoikeudenkäynnissä (ROL 1:10.3 §; ROL 1:10a §). Alennussitoumuksen mukaan syyttäjä vaatii rangaistusta lievemältä rangaistusasteikolta (ROL 1:10.3 §) ja sitoutuu jättämään syytteen nostamatta yhdestä tai useammasta rikoksesta (ROL 1:10.3 §) tai
- 3) syyttäjä voi syyteneuvottelua järjestämättä päättää tehdä syyttämättäjättämispäätöksen yhdestä tai useammasta rikoksesta, jos epäilty on edistänyt yhden tai useamman rikoksen selvittämistä tunnustuksensa avulla (ROL 1:8.2 §).

Syyteneuvottelu

Syyteneuvottelun tavoitteena on päästä yksimielisyyteen tuomioesityksestä, jotta asian käsittely olisi joutuisampaa tunnustamisoikeudenkäynnissä. Ennen neuvottelun järjestämistä syyttäjän tulee tietää, suostuuko epäilty tunnustamaan syyttäjän yksilöimät teot ja suostuuko osallistumaan tunnustamisoikeudenkäyntiin. Syyteneuvottelu edellyttää myös asianomistajan suostumusta. Syyteneuvottelua ei siis voida järjestää vastoin tämän tahtoa, samoin kuin epäillyn kohdalla. Jos kaikki suostuvat menettelyyn, syyteneuvottelu voidaan järjestää. Neuvottelu voidaan järjestää missä tahansa siihen soveltuvassa paikassa, kuten esimerkiksi syyttäjänvirastossa. Neuvotteluun voidaan kutsua epäillyn ja tämän edustajan lisäksi asianomistaja (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2014b, 10-11).

Syyttäjän yksi ensisijaisista tehtävistä on tehdä selvää epäillylle syyteneuvottelumenettelyn sisällöstä, jotta tämä ymmärtää mihin on ryhtymässä. Syyttäjän tulee olla varma, että epäilty antaa tunnustuksen vapaasta tahdosta sekä ymmärtää tunnustuksen merkityksen. Neuvottelun kohteena on rangaistuksen määrä, ei teonkuvaus tai rikosnimike (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2014b, 12).

Yksi epäillyn oikeusturvan takaajista on hyödyntämiskielto. Epäillyn antamia lausumia syyteneuvottelussa ei voida käyttää rikosasiassa todisteena, jos tuomioesitystä ei tehdä (ROL 1:10a.6 §). Syyttäjän tulee informoida epäiltyä hyödyntämiskiellosta syyteneuvottelussa. Yksi kiellon tarkoituksista on myös turvata neuvottelujen luotettavuus ja kannustaa epäiltyä tunnustamaan (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2014b, 12). Hyödyntämiskielto koskee lausuntoja, jotka on annettu neuvottelun aloittamisen jälkeen. Kielto ei koske esitutkinnassa annettuja lausumia (HE 58/2013, 2.1.1).

Tuomioesityksessä tulee käydä ilmi asianosaiset, kuvaus teosta, rikosnimike, tekoaika ja -paikka. Tämän lisäksi esityksen tulee sisältää perusteet, joiden mukaan rangaistus on mitattu. Syyttäjä ilmoittaa myös, mikä olisi ollut rangaistus tavallisessa käsittelyssä. Syyttäjä sitoutuu vaatimaan rangaistusta lievennetyn rangaistusasteikon mukaisesti. Kaiken kaikkiaan esityksestä tulee käydä ilmi, mitä syyteneuvottelussa on sovittu ja mihin käsitellyt asiat perustuvat. Tarkka selostus rangaistusvaatimuksesta sekä yleisesti menettelystä auttavat epäiltyä ymmärtämään tuomioesityksen sisällön. Asianomistaja voi liittää vahingonkorvausvaatimuksen esitykseen, jos myös epäilty on yhtä

mieltä siitä. Muutoin asianomistajan tulee toimittaa se erikseen tuomioistuimelle. Epäilty vahvistaa tunnustuksen allekirjoituksella. Tuomioesityksen allekirjoittamisen jälkeen se tulee toimittaa käräjäoikeuteen viipymättä, minkä jälkeen asia tulee vireille. Käräjäoikeudelle tulee toimittaa tuomioesityksen lisäksi esitutkinta-aineisto, jotta käräjäoikeus voi tutustua siihen (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2014b, 22-23).

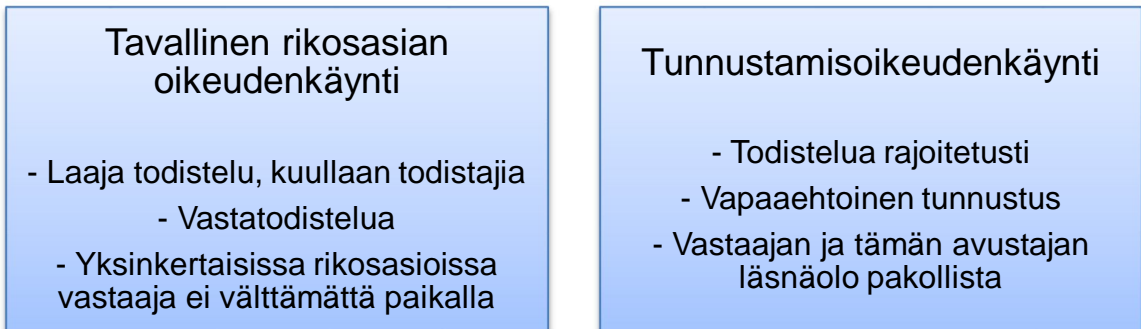
Tunnustamisoikeudenkäynti

Tunnustamisoikeudenkäynnistä säädetään laissa oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/689. Tunnustamisoikeudenkäynti, jossa käytetään lievennettyä rangaistusasteikkoa, käydään vastaajan ja asianomistajan suostumuksella. Tunnustamisoikeudenkäynnissä syyttäjän laatima tuomioesitys käsitellään tavallista kevyemmässä ja nopeammassa istunnossa. Tunnustamisoikeudenkäynti on pidettävä 30 päivän sisällä asian vireille tulosta. Jos se joudutaan peruuttamaan, uusi istunto on pidettävä 30 päivän kuluessa päivästä, jolloin se alun perin oli tarkoitus järjestää. Tuomioesityksen puutteellisuuden vuoksi aikarajaa voidaan pidentää (ROL 5b:2 §).

Tunnustamisoikeudenkäynnissä on oltava läsnä syyttäjä, vastaaja sekä vastaajan avustaja (ROL 5b:2 §). Myös asianomistajalla on mahdollisuus olla paikalla. Vastaajan läsnäolo on pakollista, sillä tuomioistuimen on oltava varma tunnustuksen oikeellisuudesta sekä siitä, että vastaaja ymmärtää menettelyn täysin (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2014b, 23). Vastaajan avustaja on myös pakollinen, ellei vastaaja tietyin edellytyksin huolehdi itse puolustuksestaan (ROL 5b:2 §).

Tunnustamisoikeudenkäynnissä noudetaan tietynlaista tapahtumainkulkua, josta säädetään laissa. Syyttäjän on tehtävä selkoa tuomioesityksen sisällöstä, vaatimastaan rangaistuksesta ja siihen vaikuttavista seikoista. Tarpeen mukaan esitetään esitutkinta-aineistoa. Tuomari voi esittää tarkentavia kysymyksiä syyttäjälle. Tuomioistuin varmistaa, että vastaaja ymmärtää menettelyn sisällön, suostuu asian käsittelyyn ja tunnustaa rikoksen. Vastaajalla on oikeus esittää oma lausumansa asiasta. Yleensä vastaajan avustaja antaa lausunnon tämän puolesta. Myös asianomistajalla on oikeus esittää vahingonkorvausvaatimuksensa. Lopuksi asianosaiset saavat esittää loppulausuntonsa. Loppulausunnon sisällön tulisi painottua rangaistuksen mittaamiseen ja sen perusteisiin (ROL 5b:3 §).

Tuomioistuimien antaa tuomion, jos vastaaja edelleen tunnustaa tuomioesityksen mukaiset rikokset ja suostuu menettelyyn. Tuomarille ei saa jäädä epäilyä tunnustuksen aitoudesta tai vapaaehtoisuudesta. Jos kaikki tuomion antamiselle tarvittavat edellytykset täyttyvät esteettä, tuomion sisältö vastaa tuomioesitystä. Jos asiasta ei voida antaa tuomiota, asia jätetään sillensä (ROL 5b:5.1 §). Tämän jälkeen vastaajan tunnustusta ei voida kuitenkaan käyttää todisteena rikosasiassa tulevaisuudessa (ROL 5b:5.2 §).

Kuva 3. Tavallisen oikeudenkäynnin ja tunnustamisoikeudenkäynnin eroja (ROL 5b:5.1 §; Oikeus.fi 2016).

Kuten kuvasta 3 nähdään, tunnustamisoikeudenkäynti ja tavallinen rikosasian oikeudenkäynti eroavat jonkin verran toisistaan. Pääosin käsittelyjärjestys on sama, mutta esimerkiksi tunnustamisoikeudenkäynnissä ei oteta vastaan todistelua, kun taas tavanomaisessa oikeudenkäynnissä kuullaan usein todistajia. Lisäksi syyttäjä esittää vastaajan syyllisyyttä tukevia todisteita ja vastaajalla on mahdollisuus puolustautua. Tavanomaisessa oikeudenkäynnissä vastaaja voi kiistää syytteet, kun taas tunnustamisoikeudenkäynnissä vastaaja useimmiten tunnustaa vapaaehtoisesti, kuten syyteneuvottelun luonteeseen kuuluu. Yksinkertaisissa rikosasioissa asia voidaan käsitellä kirjallisessa menettelyssä, jossa vastaaja ei ole läsnä. Tunnustamisoikeudenkäynnissä vastaajalla on läsnäolopakko tämän oikeusturvan takaamiseksi (ROL 5b:5.1 §; Oikeus.fi 2016).

2.3 Kansainvälinen näkökulma syyteneuvotteluun

Euroopan neuvoston ministerikomitea on suositellut rikosprosessien yksinkertaistamista ja myös syyteneuvottelun käyttöä, jos perustuslaki ja oikeuskäytäntö sen sallivat (HE 58/2013, 2.1). Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on ratkaissut useita syyteneuvottelua koskevia asioita, ilman että se olisi pitänyt järjestelmää ihmisoikeussopimuksen vastaisena. Syyteneuvottelu on käytössä useissa Euroopan maissa (PeVL 7/2014).

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen näkökulma

Euroopan ihmisoikeussopimuksen kuudennen artiklan mukaan jokaisella on oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kohtuullisessa ajassa (EIS 4.11.1950, 6 artikla). Myös Suomen perustuslain 20. pykälä oikeusturvasta nojautuu tähän. Suomi on saanut jo yli vuosikymmenen ajan tuomioita Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta siitä, että oikeudenkäynti ei ole tapahtunut kohtuullisessa ajassa. Viivästymiset oikeudenkäynnissä ovat yleensä tapahtuneet rikos-, riita- ja talousrikosasioiden käsittelyssä. Viivästyneiden asioiden kesto on vaihdellut neljästä jopa kuuteentoista vuoteen (Oikeusministeriö 2009, luku 2). Ihmisoikeustuomioistuimen mukaan syyteneuvottelujärjestelmästä on hyötyä syytetyille, rikosoikeudenhoidon viranomaisille sekä uhrille, sillä se vähentää viranomaisten työtä ja vahvistaa oikeusturvaa erityisesti pitkien käsittelyaikojen näkökulmasta (HE 58/2013, 2.2).

Suomalainen syyteneuvottelujärjestelmä täyttää kansainväliset ihmisoikeusvaatimukset ja oikeusturvatakeet. Esimerkkinä edellä mainitusta voidaan esittää Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa ratkaistu tapaus asiassa Natsvlishvili ja Togonidze v. Georgia 8.9.2014 (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015a). Kyseisessä syyteneuvottelussa vastaaja oli sitä mieltä, että järjestelmä oli epäreilu ja menettelyä oli hyväksikäytetty. Mielestään hänellä ei ollut mahdollisuutta kieltäytyä syyteneuvottelun käytöstä. Lisäksi hän katsoi, että hänen syyttömyysolettamansa oli tuhottu laajan mediahuomion vuoksi. Vastaajan pidätys oli näytetty televisiossa ja kuvernööri oli antanut lausunnon asiasta televisiohaastattelussa (Justicia 2016).

Edellä mainitussa tapauksessa tuomioistuin on ottanut kantaa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin edellytyksiin syyteneuvottelumenettelyssä. Euroopan ihmisoikeussopi-

muksen mukaan järjestelmä ei ole ongelmallinen, sillä epäillyn vähimmäisoikeudet turvataan ja epäilty on tietoisesti ja vapaaehtoisesti tunnustaessaan luopunut oikeudestaan suulliseen käsittelyyn ja tavalliseen muutoksenhakuoikeuteensa. Epäillyn vähimmäisoikeuksiin kuuluvat muun muassa tieto esitutkinta-aineistosta, oikeus avustajaan, tieto oikeuksistaan ja syyteneuvottelun vaikutuksista, viranomaistoiminnan vaikuttamattomuus epäillyn päätökseen tunnustamisesta, oikeudellinen kontrolli, muutoksenhakuoikeus ja julkinen oikeudenkäynti. Suomen syyteneuvottelujärjestelmässä nämä kaikki kohdat toteutuvat (Sahavirta 2016b).

Yhdysvaltojen ja Euroopan käytäntö

Syyteneuvottelu eli ”plea bargaining” –menettely on lähtöisin Yhdysvalloista. Menettely on ollut käytössä Yhdysvalloissa jo 1800-luvulta lähtien, jossa rikosentekijällä on oikeus jury- eli valamiesoikeudenkäyntiin, joka on kokoonpanoltaan erittäin raskas ja kallis. Tämän vuoksi Yhdysvalloissa on kehittynyt erilaisia järjestelmiä, jolla prosessia voidaan keventää. Plea bargain on näistä yksi. Kun epäilty tunnustaa tekonsa, siirtäänsä suoraan tuomioistuimen rangaistuksen määräämiseen ilman lisänäyttöä tapahtuneesta. Yhdysvalloissa noin 90 prosenttia rikoksista ratkaistaan käyttämällä kyseistä järjestelmää. Ilman sitä, oikeudenkäyntikustannukset tavallisissa rikosoikeudenkäynneissä nousisivat todella suuriksi (Linna 2010, 196; Oikeusministeriö 2012).

Yhdysvalloissa on käytössä kolme erilaista syyteneuvottelumenettelyä. Muissa maissa käytetään yleensä näiden muunnelmia. Tavallisin menettelyistä on ”plea bargain”, jossa vastaaja saa tunnustusta vastaan lievemmän tuomion. Lievennys voi koskea rangaistuksen määrän lisäksi myös määräyslajia; ehdottoman sijasta voi saada ehdollisen tuomion. Toinen menettelytapa, ”charge bargain”, taas tarkoittaa sitä, että syyttäjä voi tarjoutua syyttämään vain osasta rikoksia tai lievemmällä rikosnimikkeellä, jos vastaaja tunnustaa jonkin tietyn syytteen oikeaksi. Syytetty ei varsinaisesti saa alennusta rangaistuksesta, vaan tuomioistuimessa syyttäjä jättää esittämättä joitain olennaisia tosiseikkoja tunnustusta vastaan. ”Fact bargaining” –menettely on melko samanlainen kuin charge bargain –menettely. Siinä vastaaja tunnustaa syytteen, joka perustuu tiettyihin tosiseikkoihin. Syyttäjä rajaa syytteen tätä vastaavaksi, jolloin neuvottelu voi kohdistua oikeustositseikkoihin tai todistustositseikkoihin. Syyttäjä voi esimerkiksi syyttää törkeästä varkaudesta törkeän ryöstön sijaan, jolloin rangaistus annetaan lievemmän tekonimikkeen mukaan (Oikeusministeriö 2012; Tuomisto 2014, 10).

Euroopassa syyteneuvottelumenettely on laajentunut yhä useampiin maihin, kussakin hieman omalla tyylillään. Syyteneuvottelumenettely on käytössä esimerkiksi Virossa, Venäjällä, Englannissa, Saksassa, Bulgariassa, Puolassa, Hollannissa, Ranskassa ja Italiassa (Linna 2010, 197).

Esimerkiksi Virossa käytetään tavanomaista kevyempää sopimusmenettelyä. Tätä menettelyä käytetään lähes kaikkiin rikoksiin, lukuun ottamatta todella törkeitä rikoksia, kuten murha, tappo, terrorismirikos tai sotarikos. Menettely otettiin käyttöön vuonna 2004, mutta vuonna 2011 sen säännöksiä uudistettiin. Menettelyä käytettiin vuonna 2010 noin 23%:ssa rikosasioista. Sen tavoitteena on säästää aikaa ja yksinkertaistaa rikosprosessia (Linna 2012, 131-133).

Viron sopimusmenettelyssä tarvitaan syytetyn ja asianomistajan suostumus menettelyn käyttöön. Lisäksi asianomistaja voi vaatia rangaistuksen määrää koskevia ehtoja vastineeksi sopimuksen tekemisestä. Syyttäjä neuvottelee vastaajan ja tämän edustajan kanssa teonkuvauksesta ja aiheutetusta vahingosta, ja jos niistä päästään yhteisymmärrykseen, siirrytään neuvottelemaan seuraamuksesta. Jos yhteiseen lopputulokseen päästään, kirjoitetaan asiasta sopimus. Jos yksimielisyyttä ei synny, asia siirtyy tavanomaiseen rikosasian käsittelyyn. Seuraavaksi tuomioistuin mahdollisesti hyväksyy sopimuksen tai palauttaa sen takaisin syyttäjänvirastoon uutta sopimusta varten. Jos asia menee tuomioistuimeen, on vastaajalla ja syyttäjällä läsnäolopakko. Samoin kuin Suomessa, vastaajalta tiedustellaan, hyväksyykö hän edelleen sopimuksen ja ymmärtääkö menettelyn vaikutukset (Linna 2012, 131-132).

Verrattuna Suomen järjestelmään, Virossa muutoksenhakuoikeus on rajatumpaa. Virossa sitä ei voi hakea, ellei esimerkiksi sopimuksessa ole jokin virhe. Viron järjestelmä on sopimuspainotteinen. Siihen ei kuulu syyttäjän nostamaa syytettä, vaan rikosasia sovitaan sopimuksella. Neuvottelutaidoilla on suuri merkitys. Tuomion sijasta sopimus vahvistetaan. Toisin kuin Suomen järjestelmässä, Virossa ei tarvitse myötävaikuttaa rikoksen selvittämiseen eikä syyttäjällä ole velvollisuutta alentaa rangaistusvaatimusta. Vaikka Viron sopimusmenettely on rikosprosessia keventävä ja nopea, se poikkeaa huomattavasti muiden maiden järjestelmästä. Siellä tunnustusta ei vaadita, eikä rangaistusta tarvitse vaatia lievennetyn rangaistusasteikon mukaan, vaan järjestelmä pohjautuu yksinkertaiseen sopimukseen. Käytännössä rangaistukset saattavat kuitenkin olla hieman lievempiä kuin tavallisessa menettelyssä (Linna 2012, 131-133; Oikeusministeriö 2012).

3 MENETTELYN ONNISTUMINEN – SPEKULAATIOSTA KÄYTÄNTÖÖN

Syyteneuvottelu on aiheuttanut erilaisia mielipiteitä puolesta ja vastaan. Etenkin ihmisen oikeusturva on herättänyt monissa ristiriitaisia mielipiteitä, kun taas osan mielestä menettely voi parantaa oikeusturvaa esimerkiksi lyhentämällä pitkiä käsittelyaikoja. Eriävistä mielipiteistä huolimatta järjestelmä otettiin käyttöön Suomessa. Sen käynnistyminen on ollut hidasta, mikä on ollut odotettavaa. Tässä työssä onnistumista arvioidaan muun muassa tilastotietojen, oikeustapausten onnistumisen ja asiantuntijoiden näkemyksen kautta sekä syyteneuvottelun ongelmien pohdinnalla.

3.1 Tilastotietoa syyteneuvotteluista valtakunnallisella tasolla

Valtionsyyttäjä Ritva Sahavirta on kerännyt tilastotietoa syyteneuvottelun tuloksista. Hänen mukaansa järjestelmän tavoitteena on tehostaa rikosprosessia. Lisäksi suomalainen syyteneuvottelujärjestelmä on järjestetty ihmisten oikeuksia puoltavaksi, siten että sekä epäillyn että asianomistajan oikeudet on turvattu (Sahavirta 2016a).

Syyteneuvottelua on käytetty ensimmäisestä syyteneuvottelusta huhtikuuhun 2016 asti ainakin 60 kertaa. Noin puolet tapauksista on törkeitä talousrikoksia. Kuten taulukosta 1 nähdään, usein sovellettavat talousrikokset ovat vero-, velallisen- ja kirjanpitorikoksia. Pääsääntöisesti syyttäjä tekee päätöksen syyteneuvotteluun ryhtymisestä, mutta myös harvoissa tapauksissa vastaa itse teki aloitteen talousrikoksissa. Esimerkiksi joissain kuittikaupparikoksissa vastaaja itse teki aloitteen syyteneuvotteluun ryhtymisestä, joka johti tunnustamismenettelyyn. Kaksi arvopaperimarkkinatapausta, jossa epäilty teki esityksen, ei kuitenkaan johtanut tuomioesitykseen (Sahavirta 2016a).

Taulukko 1. Syyteneuvotteluiden yleisimmät rikosnimikkeet (Sahavirta & Nikkola 2016).

Törkeä velallisen epärehellisyys	Törkeä veropetos
Törkeä paritus	Törkeä kirjanpitorikos
Törkeä ympäristön turmeleminen	Törkeä petos
Törkeä rahanpesu	Työturvallisuusrikos, työsyRJintä

Valtakunnansyyttäjänviraston valtionsyyttäjä Ritva Sahavirran sekä tarkastaja Anneli Nikkolan mukaan esitutkintavaiheessa tunnustamismenettelyä on käytetty kuudessa tapauksessa ja syyteharkinnassa kahdeksassa tapauksessa. 66% syyteneuvotteluista on käyty vasta syyteharkinnan jälkeen. Tapaukset ovat rikoksen laadulta lähinnä törkeitä rikoksia. Yhdessä törkeää velallisen epärehellisyyttä koskevassa asiassa syyteneuvotteluun ryhdyttiin jo esitutkintavaiheessa. Tapauksessa tunnustus tehtiin varhaisessa vaiheessa ja se edisti huomattavasti teon selvittämistä. Tämän seurauksena tuomioistuimien määräsi huomattavan lievän ehdollisen vankeusrangaistuksen (Sahavirta & Nikkola, 2016).

Syyttäjänvirastoissa tehtäviä jaetaan erikoistumisen perusteella; toiset ovat moniosajia ja toiset erikoistuneet esimerkiksi talousrikoksiin tai seksuaalirikoksiin. Syyteneuvottelua käytetään pääasiassa talousrikosten hoitoon. Sahavirran tilastojen mukaan ainakin 25 tapauksessa asiaa hoiti talousrikossyyttäjä. Loput tapauksista käsitteli moniosaja sekä joissain työsyRJintää ja työturvallisuusrikoksissa koskevissa rikoksissa niihin erikoistunut syyttäjä (Sahavirta 2016a).

Annetuiden tuomioiden perusteella syyttäjän vaatima alennettu rangaistus vastaa usein tuomioistuimen antamaa tuomiota. Vain kolmessa tapauksessa tuomioistuin määräsi hieman lievemmän tuomion ja neljässä asiassa ankaramman tuomion. Suurin näkemyselmysero rangaistuksen ankaruudesta oli tapauksessa, jossa syyttäjä vaati kahden vuoden ehdotonta vankeusrangaistusta, mutta tuomioistuin tuomitsi vain yhden vuoden ja 10 kuukauden ehdolliseen vankeuteen. Kriitikkiä sai myös eräs tapaus, joka koski neljäätoista törkeää petosta. Siinä syyttäjä vaati ja tuomioistuin määräsi 1 vuoden ja 11 kuukauden ehdollisen rangaistuksen. Rikoksen aiheuttama taloudellinen vahinko oli huomattavan suuri, noin 3,5 miljoonaa euroa. Näin suuret lievennykset rikolliselle voivat olla ongelma yhdenvertaisuuden kannalta (Sahavirta 2016a).

Kuten aiemmin on todettu, järjestelmän tavoitteena on säästää aikaa rikosprosessissa. Menestynyt syyteneuvottelu tuo suurimman prosessiekonomisen hyödyn tuomioistuimelle. Usein tuomioesityksen perusteella annetusta tuomiosta, johon syytetty on jo suostunut, ei tarvitse valittaa korkeampiin oikeudenkäynnin asteisiin, kuten hovi- tai korkeimpaan oikeuteen, mikä säästää käsittelykuluja omalta osaltaan. Käräjäoikeudessa järjestetty tunnustamisoikeudenkäynnin kesto tulisi vastata tunteja päivien tai viikkojen sijaan, mikä on tavanomaiselle oikeudenkäynnille tunnusomaista. Vaikka menettely säästää aikaa tuomioistuinvaiheessa, se kuitenkin yleensä vie enemmän aikaa syyttäjän syyteharkintavaiheessa. Asianomistajille sekä epäillyille prosessi tuo myös kustan-

nussäästöjä, sillä oikeudenkäyntikulut vähenevät suorassa suhteessa käytettävään aikaan (Sahavirta 2016a).

VKSV:n ilmoituslomake

Syyttäjille on annettu ohje kaavakkeen täyttämiseksi syyteneuvottelujen jälkeen, jotta VKSV voi tutkia ja kerätä tilastotietoa syyteneuvottelujen onnistumisesta. Ilmoituslomakkeeseen täytetään ensin syyttäjänviraston sekä syyttäjän nimi. Syyttäjä ilmoittaa myös päivämäärin, koska rikosilmoitus on tehty, ennakoilmoitus annettu syyttäjälle, pöytäkirja saapunut syyttäjänvirastoon ja asia siirretty käräjäoikeuteen. Tällä pyritään mittaamaan asian käsittelyn joutuisuutta ja eri vaiheiden pituuksia.

Seuraavassa kohdassa ilmoitetaan, missä vaiheessa syyteneuvottelumenettely otettiin käyttöön. Vaihtoehtoina ovat ”esitutinnan aikana, syyteharkinnan aikana tai syyteharkinnan jälkeen”. Lisäksi lomakkeessa tiedustellaan, ryhdyttiinkö syyteneuvotteluun ”tutinnanjohtajan, syyttäjän, epäillyn/vastaajan, asianomistajan vai muun henkilön” toimesta. Näistä tiedoista Ritva Sahavirta on koostanut tilastotietoa.

Ajansäästö esitutkin- nassa, koko prosessi (arvio) tuntia/päivää	Ajansäästö esitutkin- nassa, syyttäjän osuus (arvio) tun- tia/päivää	Ajansäästö syytehar- kinnassa (arvio) tun- tia/päivää	Ajansäästö pääkäsit- telyssä (arvio) tun- tia/päivää

Kuva 4. Ilmoituslomake. Syyteneuvottelujärjestelmän kustannussäästöjen seuranta (liite 2).

Kuva 4 on esimerkki ilmoituslomakkeen ulkoasusta. Yksi suurimmista syistä syyteneuvottelujärjestelmän käyttöönottoon on ollut prosessiekonomiset syyt. Ilmoituslomakkeessa pyydetään arvioimaan syyteneuvottelulla saavutettua ajan ja kustannusten säästöä. VKSV:n ilmoituslomakkeesta voidaan todeta, että jokaisen rikosprosessin vaiheen ajansäästön tutkiminen on tärkeää. Lisäksi syyttäjää pyydetään kuvaamaan, millaisissa toimenpiteissä kustannuksia säästy. Esimerkiksi esitutinnan rajoittamis- päätös on esimerkki mahdollisesta kustannuksia säästävästä toimenpiteestä. Luvussa 3.2 esitellään tarkemmin lomakkeiden tuloksia ja liitteistä löytyy ilmoituslomake kokonaisuudessaan. Tuloksia arvioidessa on huomioitava, että ne perustuvat syyttäjän kärkeen arvioon ajansäästöstä.

3.2 Tilastotietoa Länsi-Suomen syyttäjänviraston tasolla

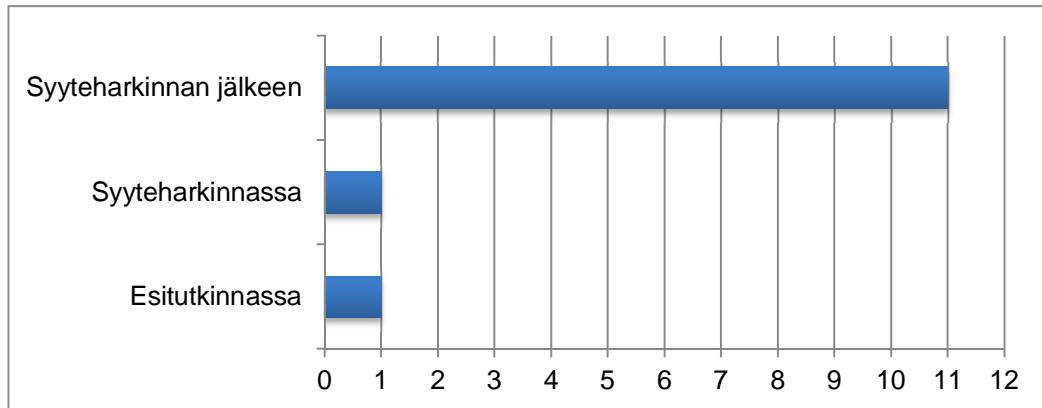
Työharjoitteluni Länsi-Suomen syyttäjänvirastossa antoi mahdollisuuden tutkia syyttäjien laatimia ilmoituslomakkeita syyteneuvottelujen kulusta. Seurantalomakkeita on täytetty yhteensä 13 kappaletta. Vuonna 2015 lomakkeita täytettiin 11 kertaa ja vuoden 2016 alussa kaksi. Syyteneuvotteluja on sovellettu Länsi-Suomen syyttäjänvirastossa lähes 30 tapauksessa. Kaikista syyteneuvotteluista ei ollut saatavilla seurantalomaketta. Länsi-Suomen syyttäjänvirastossa syyteneuvottelut järjestetään Turun ja Porin toimipaikoissa. Itse toimialueeseen Länsi-Suomessa kuuluu yhteensä 43 kuntaa.

Länsi-Suomen syyttäjänviraston seurantalomakkeista on kerätty tietoa esimerkiksi rikosprosessin pituudesta, missä vaiheessa syyteneuvottelu otettiin käyttöön ja kenen toimesta, sekä minkälaisissa toimenpiteissä aikaa tai kustannuksia säästettiin. Lomakkeet osoittavat, millaisia kokemuksia syyteneuvotteluista on saatu ja miten ne ovat onnistuneet syyttäjien näkökulmasta. Tulokset poikkeavat jonkin verran aiemmin esitellyistä valtakunnallisista tuloksista.

Missä vaiheessa prosessia syyteneuvottelutoimenpiteitä on tehty?

Se, missä vaiheessa rikosprosessia syyteneuvotteluun ryhdytään, on tärkeä seikka kustannustehokkuuden kannalta. Mitä aiemmin syyteneuvottelu otetaan käyttöön, sitä enemmän sen voidaan olettaa tuovan kustannussäästöjä (Sahavirta 2016a). Poliisin tutkinnanjohtaja tekee yhteistyötä syyttäjän kanssa, kun ilmenee mahdollisuus ottaa syyteneuvottelu käyttöön (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015b, 1).

Suurimmat säästöt syyteneuvottelun käytöstä saadaan, jos menettely otetaan käyttöön jo esitutkintavaiheessa. Tosiasiassa näin ei ole käynyt, vaan suurimmassa osassa tapauksista syyteneuvottelu on otettu käyttöön vasta syyteharkinnan jälkeen, viimeisessä mahdollisessa vaihtoehdossa, niin valtakunnallisella kuin Länsi-Suomen syyttäjänviraston tasolla. Hallituksen esityksessä ja muissa lainvalmisteluissa on oletettu esitutkinnan roolin olevan isompi syyteneuvottelujen käyttöönotossa.

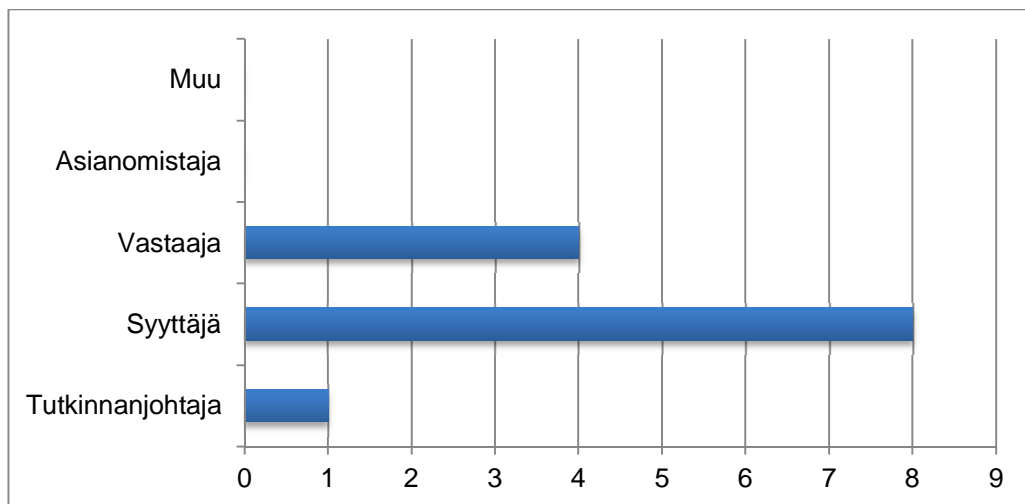
Kuvio 1. Rikosprosessin vaihe, jossa syyteneuvottelumenettely otettiin käyttöön.

Kuten kuvio 1 ilmenee, Länsi-Suomen syyttäjänvirastossa suurin osa syyteneuvotteluista on otettu käyttöön vasta syyteharkinnan jälkeen. Vain yhdessä tapauksessa menetelmä otettiin käyttöön syyteharkinnan aikana ja toisessa esitutkinnan aikana. Tällainen lopputulos voi johtua siitä, että monissa talousrikoksissa koko prosessin pituus voi kestää jopa vuosia. Syyteneuvottelun yksi tarkoituksenaan on lyhentää pitkiä rikosprosessiaikoja. Ilmoituslomakkeista käy ilmi, että monissa rikoksissa rikosilmoitus on tehty vuonna 2012 ja 2013. Tuona aikana ei ole ollut mahdollisuutta syyteneuvotteluun, joten rikokset ovat menneet normaalisti syyteharkintaan. Vasta lakiuudistuksen jälkeen syyteneuvottelu on otettu käyttöön näissä hankalissa talousrikoksissa, jotka ovat ”roikku-neet” syyteharkinnassa jo pidempään. Pitkäkestoisia rikosprosesseja on näin saatu päätökseen syyteneuvottelun avulla.

Kenen aloitteesta syyteneuvotteluun ryhdyttiin?

Valtakunnallisella tasolla aloite syyteneuvotteluihin tehdään pääasiallisesti syyttäjän toimesta. Vain harvoissa tapauksissa epäilty on tehnyt aloitteen (Sahavirta 2016a). Syyteneuvottelumenettelystä on järjestetty syyttäjänvirastoissa koulutuksia, joten syyttäjiillä on todennäköisesti enemmän tietoa syyteneuvottelun käyttöönotosta, kuin muilla mahdollisilla osapuolilla. Lisäksi syyttäjä tekee ratkaisun syytteen nostamisesta, joten myös se tukee olettamaa, että syyttäjä tekee pääasiallisesti aloitteen syyteneuvotteluihin.

Kuten kuviosta 2 voidaan havaita, Länsi-Suomen syyttäjänvirastossa suurin osa eli 8 kappaletta aloitteista tehtiin syyttäjän toimesta. Siitä puolet eli 4 kappaletta tehtiin epäillyn toimesta. Länsi-Suomen syyttäjänvirastossa epäillyn tekemät aloitteet ovat olleet valtakunnallista tasoa yleisempiä. Asianomistaja tai muu henkilö ei ole tehnyt aloitetta kertaakaan. Tutkinnanjohtajan aloitteesta syyteneuvottelumenettelyyn ryhdyttiin vain kerran. Tämä on kytköksissä edellisen kohdan kanssa, jossa analysoitiin, missä vaiheessa rikosprosessia menettelyyn ryhdytään. Vain yhdessä tapauksessa se otettiin käyttöön esitutkinnan aikana ja tutkinnanjohtajan toimesta.

Kuvio 2. Syyteneuvottelun aloitteen tekijä.

Syyttäjien tekemät aloitteet syyteharkinnan jälkeen korreloivat sen kanssa, kuinka pitkään syyteneuvottelu on ollut käytössä. Voidaan olettaa, että mitä tunnetummaksi järjestelmä tulee, sitä suurempi todennäköisyys on, että epäillyltä tai käytännössä tämän edustajalta tulisi enemmän aloitteita. Samoin aloitteet esitutkinnan aikana tutkinnanjohtajan toimesta saattavat yleistyä järjestelmän vakiinnuttaessa paikkansa suomalaisessa oikeusjärjestelmässä. Asianomistajalla ei välttämättä ole tarpeeksi suurta intressiä tai tietoa syyteneuvottelumenettelyn aloittamiseksi.

Ajansäästö

Ilmoituslomakkeessa arvioidaan, kuinka paljon aikaa säästyy kussakin syyteneuvotteluprosessin vaiheessa. Syyteneuvottelun on todettu säästävän eniten aikaa pääkäsittelyvaiheessa, kun todistelu ja muu kuuleminen on jätetty minimiin (Sahavirta 2016a). On myös oletettu, että esitutkintavaiheessa säästettäisiin huomattavasti aikaa, kun tutkintatoimenpiteet ja –aika vähenisivät, kun kaikki rikoksia ei tarvitse tutkia yhtä perusteellisesti tai ei ollenkaan. Esitutkintavaihe on käynnistynyt oletettua hitaammin, joten tarkkoja tuloksia sen tuomista ajallisista säästöistä ei voida vielä arvioida.

Taulukko 2. Syyttäjien arvio säästetystä ajasta.

Rikosprosessin vaihe	Ajansäästön keskiarvo vrk	Vastanneiden lkm
Esitutkinta	1,5	2
Syyttäjän osuus esitutkinnassa	1	1
Syyteharkinta	1,4	3
Pääkäsittely	1,6	12
Yhteensä	1,4	18

12 syyttäjää oli sitä mieltä, että syyteneuvottelu säästää aikaa eniten pääkäsittelyvaiheessa. Tulos viittaa jälleen siihen, että suuri osa syyteneuvottelumenettelyistä on otettu käyttöön vasta syyteharkinnan jälkeen, jolloin ei ole mahdollista saada säästöjä esitutkinta- tai syyteharkintavaiheessa. Voidaan myös todeta, että syyttäjien tekemät arviot ajansäästöstä ovat karkeita, sillä on vaikeaa ennustaa mahdollista käytettyä aikaa tavanomaisessa menettelyssä, jossa tapausten käsittelyjen pituudet voivat vaihdella suuresti.

Syyttäjien arviot säästetystä ajasta ovat hyvin yhdenmukaisia jokaisessa rikosprosessin vaiheessa. Suhteessa tavanomaiseen rikosprosessiin, ajansäästöä syyteneuvotteluissa arvioitiin tulevan keskimäärin noin 1,5 vuorokautta. Arviot säästetystä ajasta vaihtelivat yhdestä päivästä kahdeksaan päivään.

Rikosnimikkeet syyteneuvotteluissa

Kuten taulukosta 3 nähdään, rikosnimikkeet viittaavat vahvasti törkeisiin talousrikoksiin. Useimmiten yhteen rikosasiaan liittyy keskimäärin kolme eri syytekohtaa. Eniten syyteneuvottelua on käytetty törkeisiin kirjanpitorikoksiin erillisissä tapauksissa. Törkeitä petoksia oli 19 kappaletta, joista 18 kuului samaan rikosasiaan. Samoin varkaus – tekonimikkeen alla olevat 21 syytekohtaa kuuluvat samaan rikosasiaan. Tällaiset tapaukset ovat usein omaisuusrikosten sarjoja. Erillisissä tapauksissa eniten löytyi törkeitä kirjanpitorikoksia, törkeitä työeläkevakuutusmaksupetoksia sekä törkeitä veropetoksia.

Taulukko 3. Rikosnimikkeet syyteneuvotteluissa Länsi-Suomessa.

Rikosnimike	Kpl	Tapausten lkm
Törkeä kirjanpitorikos	13	8
Törkeä velallisen epärehellisyys	6	3
Törkeä petos	19	2
Liiketoimintakiellon rikkominen	1	1
Rekisterimerkintärikos	1	1
Avunanto törkeään veropetokseen	3	3
Törkeä työeläkevakuutusmaksupetos	6	4
Törkeä veropetos	8	6
Veropetos	1	1
Törkeä rahanpesu	1	1
Tuottamuksellinen rahanpesu	1	1
Törkeä väärennys	1	1
Varkaus	21	1
Varkauden yritys	2	1
Ulkomaalaisrikkomus	1	1
Väärän henkilötiedon antaminen	1	1
Petos	1	1
Yhteensä	87	37

Ilmoituslomakkeista kävi ilmi, että ainakin kolme tapauksista oli laajoja kuittikauppaan liittyviä rikoksia, joissa rikosnimikkeinä oli usein törkeä veropetos, törkeä työeläkevakuutusmaksupetos ja törkeä kirjanpitorikos. Kuittikauppa tarkoittaa yritysten tuottamia

olemattomia kuitteja toisilleen välttääkseen verojen maksun. Kuittikaupparikos on yleinen harmaan talouden alainen talousrikos. Lomakkeista kävi ilmi, että tapauksissa pääsyytetty saatiin tunnustamaan sekä mahdollisesti avunantajia. Epäiltyjä kuittikaupparikoksista oli jokaisessa jutussa 11-13 henkilöä. Usein avunantajien syyteneuvottelut olivat vielä kesken. Kuittikaupparikokset tulivat esitutkintaan monessa tapauksessa jo vuonna 2012 tai 2013, ja ne saatiin käsiteltyä syyteneuvottelun avulla vasta vuonna 2015. Tällaisista tapauksista voidaan päätellä, että ne ovat malliesimerkkejä laajoista talousrikoksista, joita on lähdetty selvittämään syyteneuvottelun avulla.

Kustannusten säästö

Syyttäjä kirjoittaa ilmoituslomakkeeseen omin sanoin, miten kustannuksia säästy ja millaisissa toimenpiteissä. Seuraavissa kappaleissa esitellään syyttäjien suoria mielipiteitä säästöistä syyteneuvotteluprosessissa. Siteeratut vastaukset on kerätty Länsi-Suomen syyttäjänviraston ilmoituslomakkeista suoraan. Säästöt riippuvat usein siitä, missä vaiheessa prosessia syyteneuvottelu otetaan käyttöön ja onko rikosasia ollut vireillä jo ennen syyteneuvottelun käyttöönottoa. Vastaajia tässä ilmoituslomakkeen kohdassa oli yhteensä 13.

Esimerkki 1. Säästö tuomioistuinvaiheessa

”Kahden päivän käräjät eli käräjäoikeus ja hovioikeusvaihe jäivät pois. Vastaaja valittaa nytkin korvauksista. Ilman tunnustamista olisimme varmasti tavanneet hovioikeudessa.”

Seitsemän henkilöä vastanneista oli sitä mieltä, että menettely säästää kustannuksia ainakin tuomioistuinvaiheessa. Vastaajien mukaan esimerkiksi päivän kestävä käräjäpäivä putoaisi puoleen päivään. Lisäksi asian meno hovioikeuteen toisi huomattavat lisäkustannukset. Suhteessa tavalliseen oikeudenkäyntiin syyteneuvottelussa hovioikeuteen valitetaan harvemmin, sillä tuomioesityksestä on jo sovittu.

Esimerkki 2. Säästöt todistelussa

”Pöytäkirja on kasattu normaalia vähemmällä tarkkuudella. Tuomioesityksessä ei ollenkaan todistelua, mikä on säästänyt aikaa. Oikeudessa (KO/HO) ei ollut tarvetta kuulla lähemmäs kymmentä asianomistajaa ja joitakin todistajia tai katsoa kuvatallenteita, joita oli noin parin tunnin edestä.”

Kahden vastaajan mielestä säästöjä syntyi todisteluun liittyvissä asioissa. Todisteiden läpikäymiseen ja keräämiseen oli mennyt huomattavasti aikaa. Syyteneuvottelumenettelyn vuoksi esitutkintapöytäkirja oli laadittu normaalia vähemmällä tarkkuudella, kun kyse on ollut talousrikoksesta. Myös todistelun puute tunnustamisoikeudenkäynnissä on ollut merkittävä etu kustannusten sekä ajan säästössä.

Merkittävimmät säästöt syntyivät syyttäjien mukaan siis tuomioistuinvaiheessa ja todistelussa. Yhdessä tapauksessa kustannukset saattoivat jopa kohota. Kyseisessä tapauksessa syyteneuvottelu ei johtanut tunnustamisoikeudenkäyntiin, sillä vastaaja ei suostunut allekirjoittamaan tuomioesitystä. Jos tuomioesitys ei johda tunnustamisoikeudenkäyntiin, asia siirtyy tavanomaiseen käsittelyyn. Syyteneuvottelun keskeytyminen voi lisätä kustannuksia esimerkiksi sillä perusteella, että asia otetaan uudestaan käsiteltäväksi tavanomaisessa menettelyssä tai mahdollisesti joudutaan suorittamaan lisätutkintaa. Tässä tapauksessa syyttäjä arvioi, että tuomioesityksen laatimiseen meni 1-2 työpäivää.

3.3 Asiantuntijoiden näkemys

Syyteneuvottelujen onnistumisen selvittämiseksi haastattelin 18.5.2016 Länsi-Suomen syyttäjänviraston johtavaa kihlakunnansyyttäjä Harri Lindbergiä sekä talousrikossyyttäjä Heikki Mäkelää. Lindbergiä haastattelin työpaikallani ja Mäkelää sähköpostin välityksellä, sillä hän työskentelee Länsi-Suomen syyttäjänviraston Porin toimipaikassa.

Molemmilla on paljon kokemusta syyteneuvottelujärjestelmästä, mutta hieman eri näkökulmista. Harri Lindberg on ollut mukana lainvalmisteluissa antamassa lausuntoja syyteneuvotteluista, esimerkiksi kun menetelmästä tehtiin arviomuistiota syyteneuvottelun vaikutuksista suomalaiseen yhteiskuntaan. Lisäksi hän on ollut mukana alansa järjestötoiminnassa, kuten puheenjohtajana Suomen lakimiesliitossa. Heikki Mäkelä taas on toiminut pitkään syyttäjänä, ja vuodesta 2007 lähtien hän on erikoistunut talousri-

koksiin. Mäkelä on yksittäisenä henkilönä hyödyntänyt eniten syyteneuvottelua teke-
mällä noin puolet käydyistä syyteneuvotteluista.

Syyttäjän työ muutoksessa

Lindbergin mukaan syyttäjänlaitos sekä syyttäjän työ on muuttunut valtavasti esimer-
kiksi organisaatorakenteeltaan sekä työmäärältään. Vaativampia asioita on yhä ene-
nevissä määrin, minkä seurauksena työmääräkin on kasvanut. Sen sijaan työntekijä-
määrä ei ole kasvanut. Helpotuksia ja ratkaisuja kasvavaan työmäärään on saatu eten-
kin yksinkertaisten rikosasioiden hoidossa. Kirjallinen menettely sekä esitutkinnan ra-
joittamispäätökset ovat yksi esimerkki kohtalaisen uusista muutoksista, jotka ovat no-
peuttaneet ja keventäneet rikosprosessia. Lindbergin mielestä vaativampiin rikosasioi-
hin oli myös tarvetta saada jokin järjestelmä, jotka muutoin kuormittavat oikeusjärjes-
telmää. Hänen mielestään syyteneuvottelu on ollut yksi välttämättömistä keinoista hel-
pottaa kasvavaa työtaakkaa.

Heikki Mäkelä on hyödyntänyt syyteneuvottelua tehokkaasti heti alusta pitäen; hän itse
arvioi tehneensä noin 30 syyteneuvottelua, mikä on lähes puolet kaikista käydyistä
neuvotteluista. Kaikissa tapauksissa juttu on ollut jo vireillä syyttäjällä ja usein myös
oikeudessa. Tämä tarkoittaa sitä käytännössä sitä, että kyseiset rikosasiat ovat olleet
juuri niitä vaikeasti selvitettäviä ja monia vuosia kestäneitä talousrikoksia, joita syyte-
neuvottelulla pyritään ratkomaan. Mäkelä on rohkeasti halunnut hyödyntää syyttäjän
työnkuvaan lisättyä syyteneuvottelumennettelyä.

Kustannus- ja ajansäästöt syyteneuvotteluissa

Syyteneuvottelua on käytetty tähän mennessä yli 60 :ssä tapauksessa (Sahavirta
2016a). Lindbergin mukaan on odotettua, että tapausten lukumäärä on lähempänä
kymmeniä kuin satoja. Näin aikaisessa vaiheessa säästöjä onkin hyvä katsoa yksittäis-
ten tapausten näkökulmasta, joissa aikasäästöt ovat huomattavia. Harri Lindbergin
mukaan suurimmat säästöt tulevat tuomioistuinvaiheessa. Tuomioistuimessa on suuri
joukko ihmisiä, jotka ovat sitoutuneet työskentelyyn syyteneuvottelumennettelyn parissa.
Tavallisessa käsittelyssä on joskus useitakin käräjätuomareita, käräjäsihteereitä sekä
valtion varoilla palkattuja avustajia. Rikosasian käsittely tavallisessa tuomioistuimessa
voi viedä esimerkiksi kaksi viikkoa. Syyteneuvotteluissa asian käsittelyyn tuomioistui-

messä voi mennä vain kaksi tuntia, joten ero on valtava. Yksittäisiä syyteneuvottelutauksia katsottaessa säästöjen voidaan siis todeta olevan huomattavia. Syyteneuvottelumenettely on vasta lähtenyt käyntiin puolitoista vuotta sitten, joten pidemmän aikavälin säästöt saadaan selville vasta tulevaisuudessa.

Kustannussäästöjen kannalta on parempi, mitä aiemmin rikosprosessia syyteneuvottelumenettely otetaan käyttöön. Prosessin ensimmäisessä vaiheessa eli esitutkinnassa syyteneuvottelun käyttö ei ole lähtenyt sujuvasti liikkeelle. Vain pieni osa syyteneuvotteluista alkaa esitutkintavaiheessa. Lindbergin mukaan tämä saattaa vähitellen korjaantua. Lindberg tosin ymmärtää asiassa myös asianajajia – haluavatko he lähteä syyteneuvottelumenettelyyn mukaan, jos rikosasia on sotkuinen eikä viranomaisilla ole riittävä näyttö? Ennakkoon tunnustaminen ei tällöin olisi järkevä ratkaisu. Lindbergin mukaan vaarana on, että tehdään täysimittainen esitutkinta, joka osaltaan voi viedä paljon aikaa ja resursseja, ja vasta sitten päästään tunnustamisvaiheeseen. Yhteenvetona, kustannussäästöjen kannalta esitutkinnan on odotettu olevan hyödyllisin vaihe, mutta todellisuudessa säästöt tulevatkin vasta rikosprosessin loppupäässä, eli tuomioistuinvaiheessa.

Mäkelä puolestaan on omasta mielestään onnistunut säästämään resursseja syyteneuvotteluiden avulla runsaasti. Hän oli vuoden 2015 lopussa laskenut, että syyteneuvottelua käyttämällä hän on säästänyt yli 30 kärjäpäivää, joka vastaa käytännössä noin 1,5 kuukauden työpäiviä. Mitä enemmän syyteneuvottelua käytetään, sitä suuremmat ajalliset säästöt siitä saadaan. Mäkelän mukaan suurimmat säästöt tulisivatkin hovioikeustasolla, vaikkeivat he sitä itse täysin tietäisikään. Erityisesti vanhat ja pitkään kestäneet talousrikokset menevät pääsääntöisesti hovioikeusasteelle, jossa on käytössä jopa neljä tuomaria yhtä rikosasiaa kohti, joten säästöt ovat merkittäviä. Tosin tulevaisuudessa syyteneuvottelujen yleistyttyä hovioikeuteen asti ei tarvitse mennä yhtä usein, sillä etukäteen sovitun tuomioesityksen ja lievemmän tuomion ansiosta vastaajilla ei ole yhtä suurta tarvetta valittaa muille oikeusasteille.

Kokemukset uudesta järjestelmästä

Lindberg kokee syyteneuvottelumenettelyn positiiviseksi ja hyödylliseksi. Ennakkokäsityksenä hänellä oli, että tunnustuksen peruuttaminen saattaisi aiheuttaa ongelmia. Useimmissa muissa maissa tunnustusta ei voida peruuttaa yhtä helposti. Käytännön tasolla tämä ei olekaan muodostunut ongelmaksi. Hänen mukaansa suomalaisessa

syyteneuvottelujärjestelmässä epäillyn oikeusturva on hiottu huippuunsa. Lindberg muistuttaa, että syyteneuvottelu Suomessa on keskieurooppalaista tyyliä, vaikka järjestelmä onkin lähtöisin Yhdysvalloista, jossa se hänen mukaansa on kovin erilainen.

Myös yhdenvertaisuuden toteutumista syyteneuvotteluissa on kritisoitu esimerkiksi siten, että kaikilla epäillyillä ei ole samanlaista mahdollisuutta syyteneuvotteluun (Oikeusasiamies 2012). Lindberg on sitä mieltä, että syyteneuvottelut eivät aiheuta merkittävää yhdenvertaisuusongelmaa. Esimerkiksi yksinkertaiset rikosasiat eivät vain ole tarkoitettu kyseiseen menettelyyn. Syyteneuvottelua käytetään ensisijaisesti laajoihin ja aikaa vieviin talousrikoksiin, joiden selvittämisessä voi mennä vuosia. Yksinkertaiset rikosasiat eivät täytä näitä tunnusmerkkejä. Henkeen tai terveyteen kohdistuvat rikokset eivät myöskään sovi menettelyn tarkoitukseen. Lindbergin mukaan talousrikosten ryhmässä epäiltyjä kohdellaan yhdenvertaisesti.

Lindbergin mukaan myös syytetyt ovat voineet olla tyytyväisiä järjestelmän käyttöönottoon. Hän pohdiskelee, että ehkä pieni seuraamusalennus ei olekaan ainoa houkutus tekijä, vaan että vuosikausien kestävätkin rikosprosessit voidaan viedä loppuun kohtuullisella aikataululla. Kaiken lisäksi menettely on täysin vapaaehtoinen epäillylle ja tämä voi peruuttaa tunnustuksen koska tahansa.

Kaiken kaikkiaan kokemukset järjestelmästä ovat olleet positiivisia. Lindberg toivoo menettelyn laajentuvan yhä enemmän omaisuusrikoksiin, jotka vaativat paljon poliisin resursseja. Nyt menettelyä on käytetty vain yksittäisiin laajoihin omaisuusrikoksiin. Esitutkintavaiheen voidaan sanoa olevan yksi suurimmista kehittämiskohteista syyteneuvottelujärjestelmässä.

Mäkelä taas on sitä mieltä, että järjestelmä toimii erinomaisesti, kunhan sitä vain käytettäisiin enemmän. Kuten on todettu, neuvottelut ovat käynnistyneet hitaasti reilun vuoden aikana ja niitä on käyty vasta reilusti alle sata kappaletta. Mäkelä onkin itse malliesimerkki siitä, kuinka syyteneuvotteluja voitaisiin hyödyntää aktiivisesti. Syyttäjien ei tulisi pelätä uutta järjestelmää, vaan kokea se uutena mahdollisuutena.

Mäkelä on yhtä mieltä Lindbergin kanssa siitä, että esitutkintavaiheessa syyteneuvottelujen käynnistyminen on osoittautunut hyvin haasteelliseksi. Syyteneuvottelun esitutkintavaihetta tulisi kehittää paljon. Muilta osin Mäkelä on erittäin tyytyväinen syyteneuvottelujärjestelmän käyttöönottoon ja sen onnistumiseen. Hänen mukaansa myös vastaajat ovat olleet tyytyväisiä järjestelmään, koska muutoksenhakua valituksista ei ole tullut lainkaan.

3.4 Onnistumiset oikeustapausten näkökulmasta

Ennen lakiuudistusta esitettiin kritiikkiä oikeusturvan ja yhdenvertaisuuden säilyvyydestä. Syyteneuvottelujärjestelmä Suomessa on kuitenkin perustettu hyvälle pohjalle niin epäillyn kuin asianomistajankin näkökulmasta (Sahavirta 2016a). Valtionsyyttäjä Ritva Sahavirran mukaan kaikki vuoden 2015 loppuun mennessä käydyt syyteneuvottelut, jotka ovat menneet käräjäoikeuteen asti, ovat olleet menestyksekkäitä. Hänen mukaansa tämä on yksi keino nopeuttaa rikosprosessia (Syyteneuvottelu vauhtiin menestyksellä 2015). Seuraavaksi esitetään kaksi esimerkkiä laajasta rikossarjasta, joihin on käytetty syyteneuvottelua onnistuneesti. Ilman syyteneuvottelumenettelyä esimerkkien kaltaiset laajat rikokset voivat olla vuosia ratkaisematta. Esimerkit ovat säästäneet tehokkaasti oikeusjärjestelmän resursseja.

Esimerkki 1. Kuittikaupparikokset

Laajin Suomessa käyty syyteneuvottelu koskee ns. Anton –kuittikauppajuttua. Ensimmäinen rikosilmoitus asiassa tehtiin jo vuonna 2004. Tapauksessa rikoksia toteutettiin tekemällä perusteettomia laskuja palkkiota vastaan. Rikoksilla pyrittiin myös välttämään arvonlisäverojen maksua ja peittelemään pimeää palkanmaksua. Ennen syyteneuvottelua Helsingin käräjäoikeus tuomitsi yli 80 henkilöä törkeästä veropetoksesta. Tämän jälkeen Helsingin hovioikeus vapautti 46 vastaajaa syytteistä ja lievensi päätekijöiden rangaistuksia. Tutkintavirheiden vuoksi asia siirrettiin uudelleen käräjäoikeuteen, jossa syyttäjät alkoivat valmistella tuomioesityksiä syyteneuvotteluja varten. Osa vastaajista oli jo istunut suurimman osan tuomiostaan, eikä tuomioistuin katsonut heidän tarvitsevan lisärangaistusta. Loput vastaajat olivat halukkaita käyttämään syyteneuvottelumenettelyä (Kerkelä 2015). Helsingin hovioikeus hyväksyi 14 vastaajan osalta syyteneuvotteluita seuranneen tuomioesityksen. Vastaajat tuomittiin törkeistä veropetoksista rangaistukseen sekä maksamaan vahingonkorvausta. Asia on vielä kesken 15 vastaajan osalta (Surakka 2015).

Talousrikosten saralla ollaan oltu ennen syyteneuvotteluiden käyttöönottoa erittäin ahtaalla, kun verorikollisuus ja järjestäytyminen esimerkiksi rakennustoiminnassa paisuu. Esimerkkitapauksen kaltaiset kuittivyyhdit vievät todella ison osan viranomaistoiminnan resursseista niin poliisin talousrikosyksiköissä kuin syyttäjänlaitoksissakin (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2008, 68). Antonin kuittikauppajuttu on yksi laajimmista ja moni-

mutkaisimmista tapauksista. Tapauksen ratkomisessa on mennyt yli kymmenen vuotta, minkä aikana resursseja ja rahaa on kulunut tarpeettoman paljon. Sen voidaan sanoa olevan esimerkkitapaus siitä, miksi syyteneuvottelua tarvitaan. Jos menettely olisi ollut käytössä kyseisen rikoksen alkuaikoina, säästöt olisivat voineet olla miljoonia euroja, kun huomioidaan esitutkinta- ja oikeudenkäyntikulut (Orpana 2016, 35).

Esimerkki 2. Omaisuusrikossarja

Turun Sanomat julkaisi 14.4.2015 artikkelin, joka käsitteli laajaa asuntomurtosarjaa ja johon käytettiin syyteneuvottelumenettelyä onnistuneesti. Liettualaismies oli murtautunut koteihin useissa eri kaupungeissa, vieden satojentuhansien eurojen edestä koruja sekä muuta arvotavaraa. Törkeitä varkauksia kertyi 50 ja törkeitä varkauden yrityksiä 14. Jutussa käytettiin syyteneuvottelua, eli liettualaismies tunnusti teot lyhyempää tuomiota vastaan. Hän oli esitutkinnassa auttanut selvittämään useita rikoksia, jotka olisivat muuten todennäköisesti jääneet kokonaan pimentoon. Hänelle vaadittiin seitsemän vuoden vankeusrangaistusta, mutta se pudotettiin neljään vuoteen. Artikkelissa haastateltu kihlakunnansyyttäjä Mika Mäkelä kertoi, että menettely säästi poliisin, syyttäjän ja tuomioistuimen työtä huomattavasti, sillä 64 varkauden kokonaisuus olisi suuri ja hidas työ tutkia ja käräjöidä (Syyteneuvottelu lyhensi rangaistusta asuntomurroista 2015).

3.5 Syyteneuvottelun ongelmat

Syyteneuvottelumenettely herätti ristiriitaisia mielipiteitä ennen voimaantuloaan vuoden 2015 alussa. Amerikkalainen plea bargain –menettely olisi monen mielestä heikentänyt epäillyn turvaa sekä yhdenvertaisuutta rikosprosessissa (Sahavirta 2016a).

Yhdenvertaisuutta on pidetty ongelmallisena seikkana syyteneuvottelujärjestelmässä, sillä sen ei ole katsottu lupaavan yhdenmukaista käsittelyä samanlaisissa tapauksissa. Sen on katsottu olevan ristiriidassa perustuslain 6 § :n kanssa, joka koskee yhdenvertaisuutta. Menettelyssä voidaan määrätä rangaistuksia rikoksista erilaisin perustein, jolloin se ei ole täysin korreloiva tekijän syyllisyyteen. Tällaisia perusteita ovat esimerkiksi viranomaisten työtilanne, epäillyn rikoksen laatu ja laajuus sekä epäillyn valmius käyttää järjestelmää hyödykseen. Lisäksi esimerkiksi neuvottelutilanteessa tulos riipuisi täysin osapuolten neuvottelutaidoista (Sahavirta 2016b).

Eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen on ottanut kantaa syyteneuvottelu-uudistukseen ja sen yhdenvertaisuuteen. Hänen mukaansa se voisi loukata yhdenvertaisuutta ja vähentää yleistä luottamusta rikosoikeudelliseen järjestelmään. Jotta resursseja säästetään, on annettava epäillylle kannustin rikoksen tunnustamiseen – tässä tapauksessa se on rangaistuksen lieventäminen. Jääskeläisen mukaan rangaistuksen tulisi olla yhdenvertainen ja oikeassa suhteessa rikoksen vakavuuteen. Uudistuksen myötä rangaistus määräytyy osittain neuvottelun perusteella, eikä kokonaisuudessaan rikoksen vakavuuden mukaan (Jääskeläinen 2012).

Erityisesti yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus ovat asioita, joihin Jääskeläinen haluaisi kiinnittää huomiota. Syyteneuvottelua käytetään useimmiten talousrikosten selvittämisessä. Näin ollen kaikilla ei ole samanarvoista mahdollisuutta lieventää tuomioitaan. Myös etevät talousrikolliset voivat löytää menettelystä etuja itselleen. Jääskeläinen korostaa, että syyteneuvottelu muuttaisi liikaa arvoja, joita rikosoikeudellisissa asioissa on pidetty tärkeinä, kuten yhdenvertaisuus, ennustettavuus ja suhteellisuus (Jääskeläinen 2012).

Myös itsekriminointisuojan merkitystä syyteneuvotteluissa ollaan pohdittu laajalti. Itsekriminointisuoja tarkoittaa, ettei kenenkään tarvitse myötävaikuttaa oman syyllisyytensä selvittämistä tai todistaa itseään vastaan. Suomen lainsäädännöstä ei löydy suoraa lainkohtaa itsekriminointisuojusta, mutta sen voidaan katsoa sisältyvän perustuslain 21 §:n takaamaan oikeusturvaan. Itsekriminointisuoja löytyy kansalaisyhteiskunta- ja poliittisia oikeuksia sisältävän yleissopimuksen 13. artiklasta. Lisäksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on sisällyttänyt suojan ratkaisukäytäntöönsä (KKO: 2014:67).

Itsekriminointisuojan mukaan rikoksesta epäiltyä ei saa pakottaa tunnustamaan itseään vastaan. Syyteneuvottelussa kyse on vapaaehtoisesta tunnustuksesta, mutta sen aselempi on kyseenalainen, sillä lievemman rangaistuksen tarjoaminen ja ankaramman rangaistuksen mahdollisuus voidaan katsoa pakottamiseksi. Epäilylle tämä voi olla henkisesti painostavaa tai verrattavissa henkiseen väkivaltaan. Käytännössä epäilty luopuu itsekriminointisuojustaan ryhtyessään syyteneuvotteluun (Ridha 2014, 28).

Ongelmatekijäksi saattaa muodostua myös tunnustushakuisuus. Tunnustushakuisuuden riskinä on rikostutkinnan ammattitaidon rappeutuminen, kun vaikeissa tai laajoissa tapauksissa pyritään saamaan asia käsitellyksi helpoimman kautta. Totuuden selvittämisen sijaan saataisiin helppo tunnustus. Jos syyteneuvottelu otetaan käyttöön esitut-

kintavaiheessa, materiaalia epäillyn syyllisyyden tueksi kerätään vähemmän tai osa rikoksista jätetään tutkimatta kokonaan (Jääskeläinen 2012).

Väärät tunnustukset epäillyn epätietoisuus vaihtoehtoistaan rikosprosessissa saattavat olla riski. Alennettu tuomio voi olla jopa turhan suuri kannustin epäilylle, jolloin tämä saattaa tunnustaa rikoksia, joita ei ole tehnyt. Myös pelko kovemmasta tuomiosta kuten ehdottomasta vankeudesta saattaa ajaa epäillyn tunnustamaan väärin perustein. Syyteneuvotteluprosessissa ihmisen oikeusturva ei saisi olla kaupankäynnin kohteena (Jääskeläinen 2012).

4 SYYTENEUVOTTELUPROSESSI KÄYTÄNNÖSSÄ

Tässä osiossa tuodaan esille oma näkemykseni syyteneuvotteluprosessin kulusta, sillä pääsin seuraamaan syyteneuvotteluprosessia Länsi-Suomen syyttäjänvirastossa. Hankittu tieto pohjautuu aitoon tilanteeseen oikeusprosessissa, syyttäjän asiantuntijuuteen sekä syyteneuvottelua ohjaileviin lakeihin. Ensimmäisessä kappaleessa esitellään syyteneuvottelun kulkua seuratun oikeustapauksen kautta. Toisessa luvussa esitellään syyteneuvottelua seuraavaa tunnustamisoikeudenkäyntiä.

Tavoitteena on kuvata syyteneuvotteluprosessin kulkua käytännössä. Syyteneuvotteluprosessi on tarkasti säännelty esimerkiksi epäillyn oikeusturvan takaamiseksi. Tämän oikeustapaus osoittaa omalta osaltaan, kuinka sitä sääteleviä lakeja toteutetaan käytännössä. Seuratussa tapauksessa ilmeni seikkoja, joihin tulisi syyteneuvotteluissa kiinnittää huomiota tulevaisuudessa. Loppukappaleessa käytetään oikeustapauksen tuloksia pohdinnan aiheena.

4.1 Syyteneuvottelu 3.5.2016

Olin työharjoittelussa Länsi-Suomen syyttäjänvirastossa, jossa pääsin mukaan seuraamaan syyteneuvottelua. Kihlakunnansyyttäjä Petri Hiltusen mukaan erääseen tapaukseen oli mahdollisuus käyttää syyteneuvottelua. Menettelyn esittelyssä on käytetty lakien lisäksi syyttäjän tekemää tuomioesitystä sekä VKSV:n muistiota asiasta. Syyteneuvottelu käytiin Turun oikeustalolla 3.5.2016. Paikalla oli vastaaja, tämän edustaja, syyttäjä sekä syyttäjän sihteeri. Lain mukaan vastaajalla on oikeus avustajaan (ROL 10a:2 §).

Rikosnimikkeinä tapauksessa oli kaksi törkeää veropetosta sekä kaksi törkeää kirjanpitorikosta, jotka sijoituivat vuodesta 2010 vuoteen 2012. Lyhyesti, vastaajaa koskevissa syytteissä oli kyse hänen toiminimensä sekä osakeyhtiön verotuksessa tapahtuneesta tulojen ja arvonlisäverojen salaamisesta sekä kyseisten tulojen puuttuminen asianomaisten kirjanpitovelvollisten kirjanpidosta. Veropetoksessa on tavoiteltu huomattavaa taloudellista hyötyä ja veropetos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Syyttäjä vaati epäillylle kahdeksan kuukauden ehdollista vankeutta alennetun rangaistusasteikon mukaan.

Syyteneuvottelumuistiossa syyttäjä perustelee edellytykset, joiden vaikutuksesta syyteneuvotteluun voidaan lähteä. Tässä rikosasiassa kyse oli tavanomaista laajemmasta rikosasiasta. Lisäksi asiaan ei liittynyt syyttäjän käsityksen mukaan sellaisia tulkinnanvaraisia oikeuskysymyksiä, mitkä estäisivät asian käsittelyn tunnustamisoikeudenkäynnissä. Tuomioesityksen tekeminen tulee olla perusteltua huomioiden asioiden laatu ja esitettävät vaatimukset.

Ensin syyttäjän tehtävänä on tehdä selkoa syyteneuvottelun sisällöstä vastaajalle, jotta tämä ymmärtää prosessin kulun sekä sen vaikutukset. Vastaajalle kerrotaan, että häneen pätee syyttömyysolettama. Käytännössä vastaajaa on pidettävä syyttömänä, kunnes syyllisyys on oikeudenkäynnissä näytetty toteen (EIS 63/1999, 6 artikla). Vastaajaa koskee syyteneuvottelussa myös itsekriminointisuoja, eli oikeus olla myötävaikuttamatta syyllisyytensä selvittämiseen eikä ole velvollisuutta pysyä totuudessa (ETL 4:3 §). Syyteneuvottelumenettelyssä vastaajalla on jokaisessa rikosprosessin vaiheessa oikeus peruuttaa tunnustus tai suostumus sen käyttämiseen. Vaikka neuvottelussa olisi jo sovittu tunnustamisesta, vastaaja voi vielä esimerkiksi käräjäoikeudessa peruuttaa tunnustamisensa. Silloin asia jää sillensä. Tämän jälkeen syyttäjä voi kuitenkin nostaa syytteen tavanomaisessa oikeudenkäyntimenettelyssä. Myös syyttäjällä on peruuttamisoikeus syyteneuvottelussa. Peruuttamispäätös voi perustua esimerkiksi olennaisesti puutteellisiin tai virheellisiin tietoihin (ROL 11:2 §).

Syyteneuvottelun ideaalitalanne on, että vastaaja tunnustaa syyllisyytensä tuomioesityksessä esitettyihin rikoksiin sekä suostuu tunnustamisoikeudenkäyntiin (ROL 10:2 §). Vastaajan on tunnustettava tuomioesitys kokonaisuudessaan. Neuvottelun kohteena on vain rangaistuksen määrä, ei rikosnimike tai teonkuva. Pieniä muutoksia voidaan tehdä, mutta vastaajan ollessa haluton tunnustamaan tuomioesityksen sisältö, on tehtävä rajallisesti muutoksia tai peruutettava syyteneuvottelumenettelyn käyttö. Tällöin voidaan viedä asia tavanomaiseen oikeudenkäyntiin (ROL 5b:5.1 §). Tässä nimenoimaisessa syyteneuvottelussa vastaaja oli eri mieltä tietyistä asioista, joita esitettiin tuomioesityksessä. Vastaaja ei mielestään ollut verovelvollinen tekohetkellään, mikä oli vastoin Verohallinnon näkökantaa. Hän olisi halunnut poistaa tai muuttaa syytekohtan kokonaan, sillä ei voinut olla yhtä mieltä siitä. Syyteneuvottelun kesto venyi nimenomaan tämän kohtan ratkaisemisessa. Loppujen lopuksi vastaaja suostui tunnustamaan kyseisen syytekohtan ja tuomioesitys allekirjoitettiin. Väärä tunnustus oli kuitenkin

kin jo syyteneuvottelussa suuri ongelmakohta syyttäjän kannalta sekä epäillyn oikeusturvan kannalta. Syyttäjä Hiltusen mukaan veroasiat voivat olla vaikeaselkoisia, mutta jos henkilö ryhtyy työkseen hoitamaan yrityksen verotusta, on oltava valveutunut verokäytännöistä.

Prosessiekonomisesta näkökulmasta syyttäjä arvioi, että ilman syyteneuvottelua, käsittely tuomioistuimessa kestäisi noin neljä päivää. Syyttäjän mukaan esimerkiksi raskaat tuomarikokoonpanot lisäävät käsittelykuluja niin paljon, että syyteneuvottelumenettelyllä olisi näin ollen prosessiekonomista hyötyä. Syyteneuvottelun aikana myös vastaaja halusi nopeuttaa oman rikosprosessinsa kulkua, ja näin ollen oli yhteistyökykyinen erimielisyyksistä huolimatta. Menettelyä käytettäessä istunto tulee järjestää korkeintaan 30 päivän kuluessa asian vireille tulosta (ROL 5b:2 §). Tässä esimerkkitapauksessa tunnustamisoikeudenkäynti oli järjestetty tasan viikon päähän neuvottelusta.

Neuvottelun kesto oli ajallisesti kaksi tuntia. Syyttäjä kävi koko tuomioesityksen perusteellisesti informoiden epäiltyä sen vaikutuksista. Epäilty itse kertoi yrityksistään ja niiden toiminnasta, sekä oman näkökulmansa tapahtuneisiin rikoksiin. Hän vetosi myös ymmärtämättömyyteensä ja kokemattomuuteensa vaativissa kirjanpitoasioissa. Neuvottelun pituus riippuu usein siitä, kuinka perinpohjaisesti syyttäjä esittelee vastaajalle syyteneuvottelukäytäntöä, sekä siitä, kuinka paljon tuomioesityksen sisällöstä neuvotellaan. Olin aiemmin seuraamassa myös toista syyteneuvottelua, joka kesti ajallisesti noin 15 minuuttia. Syyttäjä ei informoinut epäiltyä syyteneuvottelun tarkoituksista, vaan kysyi, onko epäilty käynyt läpi prosessin asianajajansa kanssa. Myöntävän vastauksen jälkeen tuomioesitykset allekirjoitettiin ja prosessi meni käräjäoikeuden käsiteltäväksi. Oikeuskäytännön mukaan syyttäjän tulisi tehdä vastaajalle selkoa syyteneuvottelumenettelystä (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015b, 12).

4.2 Tunnustamisoikeudenkäynti 10.5.2016

Olin seuraamassa syyteneuvottelua seuraavaa tunnustamisoikeudenkäyntiä Turun oikeustalolla 10.5.2016. Paikalla oli käräjätuomari, sihteereitä, vastaaja sekä tämän edustaja, kihlakunnansyyttäjä Petri Hiltunen sekä Verohallinnon edustaja. Oikeudenkäynti kesti kokonaisuudessaan tuomion antamiseen saakka tunnin verran. Toisin kuin syyteneuvottelussa, jossa syyttäjä ja epäilty neuvottelevat vapaamuotoisemmin tuomioesityksestä, tunnustamisoikeudenkäynti seuraa tarkkaa tapahtumainkulkua.

Tunnustamisoikeudenkäynnin vaiheet ovat seuraavanlaisia, ellei tuomioistuin toisin päättä:

- 1) syyttäjä tekee selkoa tuomioesityksen sisällöstä
- 2) tuomioistuin tiedustelee vastaajalta, tunnustaako tämä edelleen ja suostuu asian käsittelyyn
- 3) vastaaja voi lausua tuomioesityksestä ja esitutkinta-aineistosta
- 4) asianomistaja voi lausua tuomioesityksestä
- 5) käsitellään muut vaatimukset
- 6) asianomaisten loppulausunnot (ROL 5b:3 §).

Seuraamassani tunnustamisoikeudenkäynnissä tuomari otti selvää syyttäjältä ja vastaajalta, onko syyteneuvottelumenettely käyty aiemmin tarpeeksi kattavasti läpi, jotta vastaaja ymmärtää täysin menettelyn tarkoituksen ja seuraukset. Myös tuomari itse selvensi menettelyä lyhyesti ja varmisti, että vastaaja on yhä halukas käyttämään menettelyä.

Seuraavaksi syyttäjälle annettiin puheenvuoro, jossa syyttäjän tarkoituksena oli käydä läpi syyteneuvotteluissa käytyjä teemoja, kuten esitutkintamateriaali, tuomioesityksen sisältö ja vastaajan oikeudet. Syyttäjän mukaan syyteneuvotteluissa päästiin yhteisymmärrykseen vastaajan ja tämän edustajan kanssa. Syyttäjän puheenvuoron jälkeen esitettiin asianomistajan vaatimukset. Verohallinnon edustaja oli paikalla kertomassa vaatimuksensa lyhyesti.

Seuraavaksi vastaajalta tiedusteltiin, tunnustaako tämä edelleen rikokset. Tuomari selvensi, että vaikka menettely on ilmeisesti käyty tarkkaan läpi syyttäjän kanssa, on hänellä silti velvollisuus tarkistaa, että halukkuutta tunnustaa on yhä. Vastaajan edustajana toimiva asianajaja halusi selventää, että syyteneuvottelut on käyty hyvässä hengessä sekä vastaajalla on halukkuutta käyttää menettelyä. Epäilty itse kertoi, että on myös valmis tunnustamaan koko tuomioesityksen sisällön, vaikka ei olekaan täysin samaa mieltä yhdestä syytekohtasta. Tuomari kuulosti hämmentyneeltä, kun epäilty kertoi olevansa eri mieltä tuomioesityksen sisällöstä. Vastaajan edustajan mukaan tuomioesityksen sisältö oli kuitenkin kokonaisuutena arvioiden hyväksyttävä vastaajan mielestä. Tämän jälkeen tuomari tiedusteli, onko vastaajalla muuta lisättävää tai sanottavaa asianomistajan vaatimuksiin. Syyttäjä loppulausunnossaan lyhyesti totesi, että ettei vas-

taajan rikosrekisterissä ole mitään huomioitavaa ja että kyseisten kirjanpitorikosten painoarvo on suhteellisen pieni.

Lopuksi vastaajan edustaja vetosi tuomariin lieventääkseen vastaajan tuomiota. Syyttäjä oli vaatinut 8 kuukauden ehdollista vankeusrangaistusta. Vastaajan edustajan mukaan vastaaja on pyrkinyt toiminnallaan edistämään rikoksen selvittämistä tunnustamalla sekä maksamalla verovelkoja ahkerasti pois. Vastaaja on hänen mukaansa ollut myös yhteistyökykyinen, ja vahinkojen lieventämistä tulisi pitää lieventävänä seikkana. Tämän mukaan vastaaja ei myöskään tahallisesti pyrkinyt toimimaan lainvastaisesti, vaan teot tehtiin ymmärtämättömyyttään.

Seuraavaksi tuomioistuin vetäytyi harkitsemaan lopputulosta. Harkinnan jälkeen tuomioistuin otti puheeksi jo aiemmin esille tulleen ongelmakohtan. Vastaaja oli aiemmin maininnut, että ei ollut täysin samaa mieltä yhdestä tuomioesityksen syytekohtasta. Tällöin vastaaja ei periaatteessa voi myöntää syyllistyvänsä rikokseen, mikä vaikuttaa tuomioistuimen päätökseen. Tuomioistuimelle on merkittävä asia, tunnustaako vastaaja tuomioesityksen kokonaan vai osittain. Valheellinen tai epätosi tunnustus on huomattava oikeusturvariski. Tunnustamisoikeudenkäynti oli kaatua kyseiseen seikkaan, mutta tuomioistuin hyväksyi esityksen, koska vastaaja vakuutti haluavansa tunnustaa tuomioesityksen sisällön kokonaisuudessaan ja kaikista seikoista tietoisena. Tuomioistuin päätti antaa tuomioesityksen mukaisen kahdeksan kuukauden ehdollisen tuomion vastaajalle yhden vuoden sijaan.

Havaintojeni mukaan, syyteneuvotteluprosessi edisti tässä tapauksessa rikosprosessin joutuisuutta. Syyteneuvottelussa tuomioesityksen sisällöstä ja rangaistuksesta sovittiin etukäteen. Tämän jälkeen tunnustamisoikeudenkäynti järjestettiin 30 päivän kuluessa syyteneuvottelusta ja oikeudenkäynnissä muun muassa todistajien kuuleminen ja vastapuolien lausumat puolustukseksi jätettiin pois. Prosessi eteni laissa säädetyllä tavalla, lukuun ottamatta väärää tunnustusta. Syyteneuvottelun ongelmista ei ole vielä välttämättä tarpeeksi kokemusta, joten ongelmatilanteisiin reagointi voi olla puutteellista.

5 POHDINNAT

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, kuinka syyteneuvottelut ovat käynnistyneet puolentoista vuoden jälkeen sen käyttöönotosta. Tarkoitus oli tutkia järjestelmän prosessiekonomisia vaikutuksia, onnistumisia sekä epäkohtia. Syyteneuvottelut ovat käynnistyneet hitaasti, mikä on ollut odotettua. Tähän mennessä voidaan kuitenkin todeta, että järjestelmä on hyödyllinen ja välttämätön tietynlaisille rikostyypeille. Syyteneuvottelua käytetään lähinnä talousrikosten selvittämisessä, joiden saaminen päätökseen voi kestää monia vuosia. Tällaisten vaikeasti selvitettävien rikosten ratkaisemiseksi suomalainen oikeusjärjestelmä on vihdoin saanut menettelyn, joka tuo hyötyjä niin oikeusjärjestelmälle kuin rikoksesta epäillyllekin.

Näyttäisi siltä, että syyteneuvottelujärjestelmää voitaisiin laajentaa yhä useampiin rikoksiin, mutta ei kuitenkaan henkeen tai terveyteen kohdistuviin rikoksiin. Yhdysvalloissa ja monissa Euroopan maissa valtaosaan rikoksista käytetään syyteneuvottelumenettelyä. Laajentamista useampiin rikoksiin täytyy kuitenkin tehdä maltillisesti ja ajan kanssa – järjestelmän heikkoudet ja vahvuudet on oltava tiedossa, ja ongelmatilanteille tulee olla luotettavia ratkaisuja niiden välttämiseksi.

Vasta arviolta muutaman vuoden jälkeen, kun syyteneuvottelu on vakiinnuttanut paikansa Suomessa, voidaan arvioida paremmin sen onnistumista konkreettisesti. Pitkän aikavälin seuranta käydyistä neuvotteluista antaa paremman käsityksen kustannusten ja ajan säästöstä. Resursseja saadaan säästettyä tehokkaammin, kun järjestelmä ja sen käyttäminen eri rikosprosessin vaiheissa on tuttua ja rutiininomaista, toisin kuin vielä tässä vaiheessa. Järjestelmän alkuvaiheessa luodaan ennakkotapauksia, joita voidaan myöhemmin käyttää esimerkkinä oikeuskäytännössä ja näin helpottaa haastavien rikosasioiden ratkaisua. Ennakkoluuloista huolimatta syyteneuvottelujärjestelmän suunta on oikea ja sen kehittämisellä voidaan saada toimiva ja pysyvä ratkaisu vaikeiden rikosasioiden selvittämiseen ja resurssien säästämiseen.

Syyteneuvottelun lyhyen aikavälin tilastotiedoista on käynyt ilmi yllättäviäkin asioita, kuten esitutkintavaiheen käynnistymisen hitaus. Ennen järjestelmän käyttöönottoa esitutkinnan oletettiin olevan yksi suurimpia säästökohteita, mutta tosiasiasa sitä ei olla hyödynnetty niin laajasti kuin olisi mahdollista. Todennäköisesti tilanne tulee kuitenkin muuttumaan, kun syyteneuvottelu yleistyy ja järjestelmää kehitetään niin, että se tukee myös esitutkintavaihetta paremmin. Länsi-Suomen syyttäjänviraston tilastoista kävi

ilmi, että suurin osa syyteneuvotteluista otettiin käyttöön vasta syyteharkinnan jälkeen. Tämä vaikuttaa erityisesti tilastotietojen arviointiin, sillä tulokset olivat tästä syystä melko yksipuolisia. Syyteneuvottelun käyttäminen uusien rikosasioiden ratkaisuun tulevaisuudessa voisi antaa aivan uudenlaista tietoa järjestelmästä.

Vaikka syyteneuvottelu on pääsääntöisesti otettu hyvin vastaan, sen käyttöönotossa on ollut mielipiteitä myös vastaan, etenkin oikeusturvan suhteen. Ongelmana on pidetty muun muassa yhdenvertaisuuden ja itsekriminointisuojaan heikkenemistä sekä väärin tunnustusten antamista esimerkiksi paineen alaisena. Toisaalta taas lyhyempi rikoksen ratkaisuaika lisää niin epäillyn kuin uhrinkin oikeusturvaa. Esimerkiksi rikoksen uhrin ei tarvitse odottaa ratkaisua kohtuuttoman kauan.

Seuraamassani syyteneuvottelussa ilmeni ongelma, jota on pidetty yhtenä sen heikkouksista. Vastaaja antoi syyteneuvottelutilanteessa ns. väärän tunnustuksen. Vastaaja oli eri mieltä yhdestä tuomioesityksen syytekohtasta, sillä mielestään hän ei ollut verovelvollinen teonkuvauksen mukaisena aikana, mikä ei vastannut Verohallinnon käsitystä. Vastaaja halusi keskustella syytekohtan muuttamisesta, mutta syyttäjällä ei voitu neuvotella kokonaisesta syytekohtan muuttamisesta. Syyteneuvottelun periaatteista yksi on se, että vastaajan on tunnustettava tuomioesitys kokonaisuudessaan eli kaikki syytekohdat. Lopuksi vastaaja halusi tunnustaa koko tuomioesityksen, mutta perusteet olivat kyseenalaiset, koska hän halusi pitkään kestäneen oikeusprosessin päätökseen sekä säästää omia oikeudenkäyntikustannuksiaan. Tilanne osoittaa, että ainakin osittain kritiikki syyteneuvottelumenettelystä on aiheellista.

Yhteenvedon syytetty tunnusti kaikki syytekohdat, mutta ei ollut mielestään syyllistynyt rikokseen yhdessä syytekohtassa, mikä johti väärään tunnustukseen. Kyseinen ilmi tullut seikka tunnustamisoikeudenkäynnissä johti miltei asian jäämiseen sillensä. Tämä yksittäinen oikeustapaus liittyy olennaisesti laajempaan kokonaisuuteen ja on tärkeä esimerkki järjestelmän kehittämiseksi. Väärä tunnustus oikeudessa johtaa vastaajan oikeusturvan heikkenemiseen. Rikoksen tunnustaminen ei saisi etäännyttää tosielämän tapahtumista. Syyteneuvotteluissa olisi ensisijaisen tärkeää varmistaa, ettei kyseisenlaisia sattumia tapahtuisi, sillä ne vaikuttavat järjestelmän luotettavuuteen ja oikeudenmukaisuuden arviointiin.

Työ on suunnattu esimerkiksi ihmisille, joilla on mahdollisuus kohdata syyteneuvottelumenettely työssään. Tähän mennessä useimmiten aloite syyteneuvottelujen käyttöönottoon tulee syyttäjältä syyteharkintavaiheessa. Rikoksesta epäillyn asianajajat

voisivat käyttää rohkeammin syyteneuvottelua ja ehdottaa sen käyttämistä, sillä se hyödyttää myös vastaajaa. Työssä on todettu, että syyteneuvotteluita johti usein talousrikossyyttäjä, mutta myös moniosaajien merkitys on huomattava. Vaikka syyteneuvottelumenettely mielletään useimmiten talousrikosten hoitoon, myös moniosaajasyyttäjiillä on mahdollisuus käyttää sitä esimerkiksi laajoissa omaisuusrikoksissa. Työssäni syyttäjänvirastossa huomasin, että myös esimerkiksi monille syyttäjien sihteereille menettely on jäänyt etäiseksi asiaksi. Työn yksi tarkoituksista on siis kannustaa tutustumaan järjestelmään sekä hyödyntää sitä.

Saatujen kokemusten pohjalta näyttää siltä, että syyteneuvottelumenettelyn käytöllä saavutetaan helposti tavoitteet resurssien ja ajan säästössä. Menettely hyödyttää myös asianomistajaa ja erityisesti vastaajaa, jonka oikeudenkäyntikulut pienenevät ja käsittelyaika on nopeampi. Toisaalta tapauksessa esiin tullut ”väärä tunnustus” on yksi ongelmista, joihin ei välttämättä ole varauduttu tarpeeksi ennen järjestelmän käyttöönottoa. Mitä enemmän järjestelmää käytetään, sitä enemmän sen heikkouksista ja vahvuuksista opitaan. Näin ollen oikeusturvakysymyksiä tulisi yhä hioa ja järjestelmää kehittää.

LÄHTEET

Esitutkintalaki 22.7.2011/805

Euroopan ihmisoikeussopimus 4.11.1950

Finlex 2015. Syyteneuvottelu tuli mahdolliseksi. Viitattu 24.3.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/uutiset/296>

HE 58/2013. Hallituksen esitys eduskunnalle syyteneuvottelua koskevaksi lainsäädännöksi ja syyttämättä jättämistä koskevien säännösten uudistamiseksi.

Justicia, European Rights Network 2016. Natsvlishvili and Togonidze v Georgia. Case Law Database. Viitattu 21.5.2016
<http://eujusticia.net/index.php/case-law/single/natsvlishvili-and-togonidze-v-georgia>

Jääskeläinen, P. 2012. Oikeusasiamies Petri Jääskeläisen lausunto. Dnro 1797/5/12. Viitattu 3.3.2016.
[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?\\${APPL}=ereopaa&\\${BASE}=ereopaa&\\${T}{HWIDS}=0.53/1466005553_9941&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?${APPL}=ereopaa&${BASE}=ereopaa&${T}{HWIDS}=0.53/1466005553_9941&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)

Kerkelä, L. Syyttäjät tarjoavat laajasta talousrikos-vyyhdistä syytetyille mahdollisuutta sopia tuomioista. Helsingin Sanomat 20.1.2015. Viitattu 23.5.2016.
<http://www.hs.fi/kotimaa/a1421725675447>

Korkein oikeus 2014:67

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/689

Lindberg, H. 2016. Johtava kihlakunnansyyttäjä. Länsi-Suomen syyttäjänvirasto. Haastattelu 18.5.2016.

Linna, T. 2010. Puntarissa plea bargaining – vastassa oikeusturva ja itsekriminointisuoja. Teoksessa oikeustiede – Jurisprudentia XLIII/2010. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen vuosikirja. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys.

Linna, T. 2012. Rikosvastuun huojennus - suomalainen plea bargaining hakee muotoaan. Julkaisussa Rikoksesta rangaistukseen: juhlaulkaisu Pekka Viljanen 1952-26/8-2012. Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta. Jyväskylä: WSOY.

Minilex 2016a. Prosessiekonomia eli oikeudenkäyntimenettelyn taloudellisuus. Viitattu 14.5.2016. www.minilex.fi > lakitieto > oikeudenkäynti > siviiliprosessi: oikeudenkäynnin periaatteet > prosessiekonomia eli oikeudenkäyntimenettelyn taloudellisuus

Minilex 2016b. Syyteharkinta esitutinnan jälkeen. Viitattu 21.5.2016.
www.minilex.fi > lakitieto > oikeudenkäynti > syyte > syyteharkinta esitutinnan jälkeen.

Mäkelä, H. 2016. Syyteneuvotteluista. Sähköpostiviesti 22.5.2016. Vastaanottaja T. Hynninen. Sähköpostihaastattelun vastaukset Mäkelältä koskien hänen kokemuksiaan syyteneuvotteluista.

Oikeus.fi 2016. Oikeudenkäynti. Viitattu 26.5.2016. www.oikeus.fi > tuomioistuimet > esitteet > oikeuslaitos > oikeudenkäynti.

Oikeusministeriö 2009. Oikeudenkäyntien viivästyminen, selvityspyyntö. OM 77/03/2009. Viitattu 25.5.2016.

http://www.oikeusministerio.fi/material/attachments/om/tiedotteet/sv/2011/6AHC5Xtql/OM_selvitys_perustuslakivaliokunnalle.pdf

Oikeusministeriö 2012. Oikeusministeriön työryhmämietintö: Syyteneuvottelu ja syyttämättäjättäminen. OM 26/2012. Viitattu 6.5.2016

http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/262012syyteneuvottelujasyttamat_tajattaminen/Files/OMML_26_2012_Tyoryhman_mietinto.pdf

Oikeusministeriö 2014. Syyteneuvottelu mahdolliseksi ensi vuoden alusta. Julkaistu 10.12.2014. Viitattu 14.5.2016.

<http://oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2014/12/syyteneuvottelumahdolliseksiensivuodenalusta.html>

Orpana, A. 2016. Plea Bargaining: Syyteneuvottelu talousrikosten ratkaisemisessa. Opinnäytetyö. Liiketalouden koulutusohjelma. Turku: Turun Ammattikorkeakoulu. Viitattu 5.6.2016.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/107087/ONT%20Aleksi%20Orpana.pdf?sequence=1>

PeVL 7/2014. Perustuslakivaliokunnan lausunto.

Ridha, S. 2014. Plea Bargaining suhteessa rikoksesta syytetyn itsekriminointisuojaan. Acta Legis Turkuensia 2014.

Sahavirta, R. 2016a. Suomen syyteneuvottelujärjestelmä on ihmis- ja perusoikeusmyönteinen. Akkusastoori 1/2016. Viitattu 5.5.2016. Saatavissa

<http://vksv.fi/akkusastoori/fi/index/akkusastoorit/akkusastoori12016/suomensyyteneuvottelujarjestelmaonihmis-japerusoikeusmyonteinen.html>

Sahavirta, R. 2016b. Syyteneuvottelu – Kun käytäntö kohtaa teorian. Asiantuntija-artikkeli. Julkaistu Edilexissä 22.2.2016. Viitattu 23.5.2016

<https://www.edilex.fi/artikkelit/16166.pdf>

Sahavirta, R. & Nikkola A. 2016. Syyteneuvotteluista kerättyä tilastotietoa. Sähköpostiviesti 12.5.2016. Vastaanottaja T. Hynninen.

Surakka, J. 15.10.2015. Helsingin hovioikeus antoi ratkaisun ns. Anton-asian syyteneuvottelija koskevassa asiassa. Edilex –toimitus. Viitattu 23.5.2016.

<https://www.edilex.fi/uutiset/45928?allWords=syyteneuvottelu&offset=1&perpage=20&sort=relevance&searchSrc=1&advancedSearchKey=647417>

Syyteneuvottelu vauhtiin menestyksellä. Ilkka.fi 28.10.2015. Viitattu 5.5.2016.

<http://www.ilkka.fi/arki-ja-el%C3%A4m%C3%A4/lapset-ja-nuoret/syyteneuvottelu-vauhtiin-menestyksell%C3%A4-1.1933763>

Tuomisto, T. 2014. Suomeen ehdotettu syyteneuvottelumenettely – rikosprosessi muuttaa muotoaan? Pro Gradu tutkielma. Oikeustieteiden tiedekunta. Lapin yliopisto

Syyteneuvottelu lyhensi rangaistusta asuntomurroista. 2015. Turun Sanomat. Viitattu 3.3.2016.

<http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/758113/Syyteneuvottelu+lyhensi+rangaistusta+asuntomurroista>

Valtakunnansyyttäjänvirasto 2008. Vuosikertomus. Viitattu 23.5.2016.

[http://www.vksv.oikeus.fi/material/attachments/valtakunnansyyttajanvirasto/vksvliitetiedostot/vuosikertomukset/2008/6lOhQ4xF9/Suomi\[1\].pdf](http://www.vksv.oikeus.fi/material/attachments/valtakunnansyyttajanvirasto/vksvliitetiedostot/vuosikertomukset/2008/6lOhQ4xF9/Suomi[1].pdf)

Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015a. Vuoden 2015 puolivuosisraportti. Dnro 27/13/14. Viitattu 9.5.2016

http://www.vksv.oikeus.fi/material/attachments/valtakunnansyyttajanvirasto/vksvliitetiedostot/hhkOCMOTJ/Syyttajalaitoksen_puolivuosisraportti_2015.pdf

Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015b. Muistio syyteneuvottelua koskevan lainsäädännön soveltamisesta. Dnro 26/31/14. Viitattu 24.3.2016

http://www.vksv.fi/material/attachments/valtakunnansyyttajanvirasto/vksvliitetiedostot/vksnyleisetohjeet/liitteet/JtBJk5sQB/Syyteneuvottelu_muistio_liitteineen.pdf

Valtakunnansyyttäjänvirasto 2016. Ohje syyteneuvottelua koskevan lainsäädännön soveltamisesta. VKSV:2015:6. Viitattu 16.3.2016.

<http://www.vksv.fi/fi/index/julkaisutjaohjeet/valtakunnansyyttajanyleisetohjeet/syyteharkinta/vks20156ohjesyyteneuvotteluakoskevanlainsaadannonsoveltamisesta.html>

Syyteneuvottelumenettely haastattelupohja

Kiitos osallistumisestasi opinnäytetyöni tutkimusongelman selvittämiseen. Opinnäytetyön tarkoituksena on koota yhteen informaatiota syyteneuvotteluprosessin kulusta ja esitellä saatuja kokemuksia. Menettelyn konkreettisia vaikutuksia tutkitaan taloudellisesta näkökulmasta ja kokonaisvaltaisen onnistumisen kannalta – millaisissa asioissa on onnistuttu, onko odotettuja kustannussäästöjä todella syntynyt ja mitä pitäisi kehittää.

1. Ensimmäiseksi voisit kertoa hieman urastasi ja taustoistasi
2. Kuinka paljon olet ollut tekemisissä syyteneuvottelumenettelyn kanssa? Millaisissa vaiheissa kyseistä prosessia?
3. Nyt on kulunut reilu vuosi järjestelmän käyttöönotosta. Miltä uuden menettelyn käyttöönotto on tuntunut, oletko itse pitänyt järjestelmästä?
4. Yksi suurimpia tavoitteita tässä menettelyssä on säästää aikaa sekä rahaa. Onko menettely mielestänne saavuttanut tavoitteensa resurssien säästämässä?
5. Olivatko tavoitteet vuosi sitten realistisia rahan ja ajankäytön suhteen?
6. Mitä syyteneuvotteluissa pitäisi kehittää?
7. Minkälaiset asiat koet onnistuneeksi syyteneuvottelumenettelyssä?
8. Onko uusi järjestelmä enemmän positiivinen vai negatiivinen muutos, miksi?
9. Onko sinulla tietoa mitä mieltä vastaajat ovat olleet syyteneuvottelusta?

VALTAKUNNANSYTTÄJÄNVIRASTO

ILMOITUSLOMAKE

Syyteneuvottelujärjestelmän
kustannussäästöjen seuranta

palautetaan osoitteella vksv@oikeus.fi

**HUOM! MUISTA MERKITÄ NIMESI JA VIRASTON NIMI LOMAKKEESEEN.
TÄMÄ ON EHDOTTOMAN TÄRKEÄÄ.**

Syyttäjänvirasto/syyttäjä		Nimi:		
Syyttäjän dnro	Rikosilmoitus tehty (pvm)	Ennakoilmoitus syyttäjälle tehty (pvm)	Pöytäkirja saapunut syyttäjänvirastoon (pvm)	Asia siirretty käräjäoikeuteen (pvm)

Missä vaiheessa prosessia syyteneuvottelutoimenpiteitä on tehty?

Esitutinnan aikana		Syyteharkinnan aikana		Syyteharkinnan jälkeen	
--------------------	--	-----------------------	--	------------------------	--

Kenen aloitteesta syyteneuvottelutoimiin ryhdyttiin?

Tutkinnanjohtajan		Syyttäjän		Epäillyn/vastaajan		Asiantuntijan		Muu, mikä?	
-------------------	--	-----------	--	--------------------	--	---------------	--	------------	--

Asian rikosnimikkeet ja asianosaisten lukumäärä

Rikokset, joita esitutkinnassa tutkittiin:	Epäiltyjä kpl	AO kpl
Esitutkinnassa rajoitettiin:		
Syyttämättä jätettiin:		
Syyte nostettiin:		
Tuomioesitys tehtiin:		
Syyteneuvottelu ei johtanut toimenpiteisiin:		
Tunnustus peruutettiin:		

Kuvaus syyteneuvottelulla saavutetusta ajan ja kustannusten säästöstä

Ajansäästö esitutkinnassa, koko prosessi (arvio) tuntia/päivää	Ajansäästö esitutkinnassa, syyttäjän osuus (arvio) tuntia/päivää	Ajansäästö syyteharkinnassa (arvio) tuntia/päivää	Ajansäästö pääkäsittelyssä (arvio) tuntia/päivää

Kustannuksia säästy, kuvaa miten (esim. toimenpiteet, joita ei ollut tarpeen suorittaa)

--

Ajankäyttö tilanteessa, jossa syyteneuvottelu ei johtanut toimenpiteisiin tai tunnustus peruutettiin

--